



# VOICE OF DEVELOPMENT

[www.vod.com.np](http://www.vod.com.np)

Year - 4 Issue - 1, June 2012



## पूर्वाधार विकास उदाउँदै...

### प्राविधिक जनशक्तिको अभाव छ



भूपेन्द्रबहादुर बस्नेत महानिर्देशक,  
स्थानीय पूर्वाधार विकास तथा कृषि सडक विभाग

तीनै शक्तिको उचित समायोजन गर्नुपर्दछ । यदि यसो गर्न सकेको खण्डमा मात्र आयोजना निर्माणका लागि बजेटको अभाव नहुने उहाँले बताउनु भयो । मुलुकको अवस्थालाई असहज भनेर बस्ने हो भने विकासले गति लिन नसक्ने बताउँदै महानिर्देशक बस्नेतले यही असहजतालाई अवसर मानेर अधि बढमा मात्र भविष्य सुनिश्चित हुने बताउनु भयो । जोशिला र नेतृत्वदायी क्षमता भएका महानिर्देशकको रूपमा चिनिनु हुने बस्नेतले स्थानीय निकायमा बढ्दै गएको बजेटको अनुपातमा जनशक्ति तुर्हाँदा गुणस्तरीय काम गर्न समस्या परिहरेको बताउनु भयो । आधुनिक निर्माण उपकरणको अभाव, न्युन जनशक्ति, अधिकारविहीन प्राविधिकहरूको समस्याका कारण विभागले उलेख्य रूपमा काम गर्न नसकेको बताउनु भयो । यी समस्या र चुनौतीलाई समाधान गरी पूर्वाधार विकासको कामलाई द्रुततर गतिमा अगाडि बढाउनका लागि केन्द्र र जिल्ला स्तरका प्राविधिक संगठनहरूलाई जिम्मे वार, उत्तराधायी, जवाफदे ही र स्वायत्त बनाई अधिकार र वित्तीय श्रोतसाधन सम्पन्न बनाउनु पर्ने धारणा उहाँको छ । साथै प्रयाप्त जनशक्तिको

पूर्वाधार विकासका लागि सकारात्मक हिसावले काम गर्ने हो भने असहज अवस्थामा पनि उल्लेख्य प्रगति हासिल गर्न सकिने स्थानीय पूर्वाधार विकास तथा कृषि सडक विभाग (डोलिङार) का महानिर्देशक भूपेन्द्रबहादुर बस्नेतको अनुभव छ ।

भाइस अफ डेभलपमेन्ट मासिकसँग कुराकानी गर्दै उहाँले पूर्वाधार विकासमा

पूर्वाधार विकासका लागि आएको बजेटको ट्रेन्डः  
बजेट वडेको अनुपातमा बनायिए नहुँदा स्थानीय  
स्तरमा गुणस्तरीय कार्य गटाउन विकासको समर्थन  
पर्ने गरेको छ ।

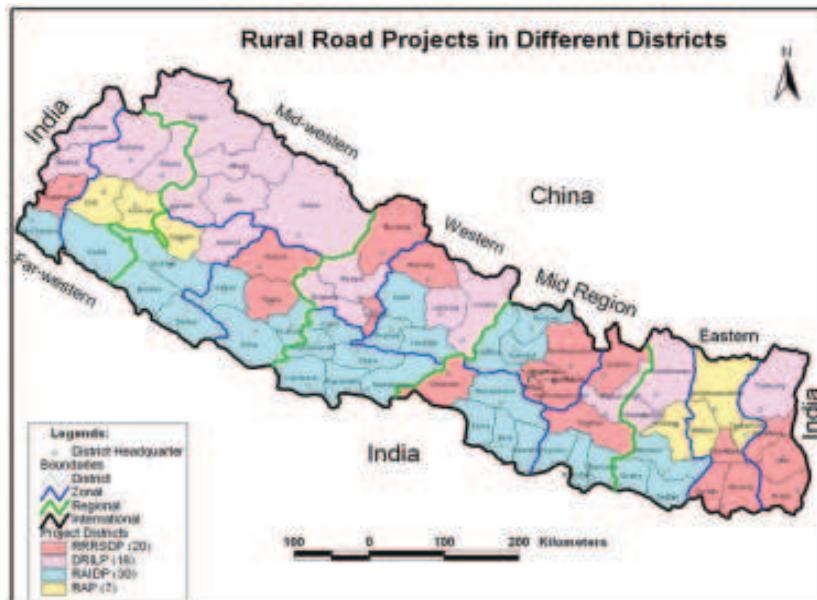
संभावना र अवसर दुवैको पहिचान गरी उचित व्यवस्थापन गर्न सकेको खण्डमा पूर्वाधार विकासले गति लिने धारणा राख्नु भयो । यसका लागि जनशक्ति, धनशक्ति र मनशक्ति

व्यवस्था गरी प्राविधिक व्यवस्थापनका लागि मन्त्रालयमा पूर्वाधार विकास महाशाखा खोल सकेमा मात्र पूर्वाधार विकासको कामले गति लिने धारणा उहाँको छ ।

### विभाग माताहत संचालित आयोजनाहरू

१. स्थानीय यातायात पूर्वाधार क्षेत्रगत कार्यक्रम
२. भोलुंगे पुल क्षेत्रगत कार्यक्रम TB SWAp
३. स्थानीयस्तरका सडक पुल कार्यक्रम
४. स्थानीय सडक मर्मत कार्यक्रम
५. साना सिंचाई तथा अन्य पूर्वाधार विकास कार्यक्रम
६. ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाई कार्यक्रम RWSSP
७. शान्ति एवं पुनर्निर्माण कार्यक्रम
८. ग्रामीण पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापना आयोजना RRRSDP
९. ग्रामीण पहुँच सुधार तथा विकेन्ड्रिकरण परियोजना RAIDP
१०. विकेन्ड्रित ग्रामीण पूर्वाधार तथा जीविकोपार्जन कार्यक्रम DRILP
११. जिल्ला सडक सहयोग कार्यक्रम DRSP IV
१२. ग्रामीण पहुँच कार्यक्रम RAP II
१३. सामुदायिक पहुँच सुधार परियोजना PCAP
१४. जीवनस्तर सुधारका लागि स्थानीय पूर्वाधार कार्यक्रम LILI
१५. ग्रामीण जलश्रोत व्यवस्थापन परियोजना RVWRMP
१६. पश्चिम नेपाल खानेपानी तथा सरसफाई आयोजना RWSSP-WN
१७. सामुदायिक सिंचाई आयोजना CIP

### पचहतरै जिल्लामा दातृ निकायको सहयोगमा सञ्चालित आयोजना



### स्थानीय पूर्वाधार विकास तथा कृषि सडक विभाग (डोलिङार)



ग्रामीण कृषि स डकलगायतका स्थानीय पूर्वाधार विकास सम्बन्धी कार्यमा जिल्ला तथा स्थानीय निकायहरूलाई आवश्यक प्राविधिक सेवा तथा समन्वय गर्ने उद्देश्यले २०५५ सालमा स्थानीय पूर्वाधार विकास तथा कृषि सडक विभाग (डोलिङार)को स्थापना भएको हो । यस विभाग अन्तर्गत ७५ जिल्लामा जिल्ला प्राविधिक कार्यालयहरू र आयोजनाहरू सञ्चालित छन् । हाल विभाग अन्तर्गत ३ वटा महाशाखा र ८ वटा शाखाहरू रहेका छन् भने विभाग माताहतमा १ हजार २ सय ९ कर्मचारीहरू कार्यरत रहेका छन् । स्थानीय निकायलाई प्राविधिक सहयोग गर्ने, स्थानीय पूर्वाधारका प्रविधि अध्ययन, अनुसन्धान गरी प्राविधिक विकास गर्ने, स्थानीय विकासमा इन्जिनियरिङ श्रोत केन्द्रको भूमिका निर्वाह गर्ने, केन्द्रीय निकाय, दातृसंस्था र स्थानीय निकायबीच समन्वय गर्ने तथा जटिल प्रकृतिका स्थानीय पूर्वाधार कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गर्ने जस्ता कार्यहरू स्थानीय पूर्वाधार विकास तथा कृषि सडक विभागले गर्दै आएको छ ।

### विभाग अन्तर्गत पूर्वाधार विकासमा सहयोग गर्ने दाताहरू



# VOICE OF DEVELOPMENT

## TEAM VOICE OF DEVELOPMENT

Advisors	: Dr. Govinda Pd. Koirala Ar. Bishnu Panthi Er. Bijay Rajbhandary Amul Shrestha
Editor	: Sandesh Ghimire
Management	: Vod Media
Reporter	: Sr. Bishnu Thapa -Construction/Infrastructure Sharada K.C. - Infrastructure Ranjita Baral - Economic Development Bikash Sharma - Construction Pushupati Ghimire - Hydro Power
Designing	: Saraswati Baral
Marketing	: Anil Satyal Rekha Ghimire
Photographar	: Hari Ghimire Upadesh Ghimire
Published By	: Voice of Development Media Pvt. Ltd.
Office:	Voice of Development Media Pvt. Ltd. Solteemode-13, Kathmandu, Nepal Ph. 01-4108383, 9849637388 / 9741034754 / 9851117493
E-mail:	pdsu@live.com, vod200879@yahoo.com
Website:	www.vod.com.np

Supported By



### प्रतिवेद्धता

भवाईस अफ डे भलपमेन्ट भवाईस अफ डे भलपमेन्ट मासिक प्राविधिक कारणाले केही समय प्रकाशित हुन नसकेकोमा क्षमा याचना गर्दै आगामी दिनमा नियमित रूपमा प्रकाशित हुने प्रतिवेद्धता व्यक्त गर्दछौं। -सं

# पूर्वाधार विकासमा सकारात्मक व्यक्तित्व



भीम उपाध्याय  
उपमहानिर्देशक  
(डोलिडार)

आमा सीतादेवी उपाध्याय र बुबा वेनिराम उपाध्यायको कोखबाट २०१६ सालमा गुल्मी जिल्लामा जन्मनुभएका भीम उपाध्याय बाल्यकालदेखि तैनाथ गम्भीर स्वभावका हुनुहुन्थ्यो।

२०३२ सालमा विद्यालयको पढाई सकेपछि उच्च शिक्षाको लागि उपाध्याय काठमाडौं आई पुल्चोक इन्जिनियरिङ क्याम्पसमा भर्ना हुनुभयो। २०३५ सालमा प्रविणता प्रमाणपत्र तह उत्तीर्ण भएपछि उहाँले विश्व बैकले लगानी गरेको भैरहवा लुम्बिनी भूमिगत परियोजनामा ओभरसियर पदमा साढे ३ वर्ष काम गर्नुभयो। परियोजनामा ३ वर्ष विताएपछि उहाँ विश्वमै प्रव्याप्त इण्डियाको रूढकी विश्वविद्यालयमा स्नातक गर्न २०३८ सालमा इण्डिया जानु भयो। ४ वर्षको अध्ययन सकारात २०४२ सालमा नेपाल फर्किं विद्युत प्राधिकरणमा सिभिल इन्जिनियर पदमा २ वर्ष काम गर्नुभयो। तुक्ष्ण तुद्धि भएकै कारण उपाध्यायलाई प्राथमिक तहदेखि उच्च तहसम्म छात्रवृत्ति प्राप्त भएको थियो। २०४५ सालमा उहाँले राजपत्राङ्कित तृतीय श्रेणी (इन्जिनियर) मा लोकसेवा पास गरी स्थानीय विकास मन्त्रालय अन्तर्गतको निजामती सेवामा प्रवेश गर्नुभयो। निजामती सेवा अन्तर्गत पहिलो नियुक्ति सार्वजनिक निर्माण शार्का

जाजरकोटको लागि पाउनु भएका उपाध्यायको कार्यक्षेत्र क्रमशः भवन विभाग अन्तर्गत डोटीमा र खानेपानी विभाग अन्तर्गत गुल्मी तथा कपिलवस्तुमा भयो।

२०५२ सालमा राजपत्राङ्कित द्वितीय श्रेणी (सिनियर डिमिजनल इन्जिनियर) मा पद्वैन्नती भएपछि उपाध्यायले स्थानीय विकास मन्त्रालयमा सिनियर डिमिजनल इन्जिनियरको जिम्मेवारी सम्हाल्नुभयो। मन्त्रालयमा आएको ३ वर्षपछि उपाध्यायलग्यायतको सक्रियतामा २०५५ साल भाद्रमा स्थानीय पूर्वाधार विकास तथा कृषि सङ्करण विभाग डोलिडारको स्थापना भयो। ग्रामीण कृषि सङ्करण लगायतका स्थानीय पूर्वाधार विकास सम्बन्धी कार्यमा जिल्ला तथा स्थानीय निकायहरूलाई आवश्यक प्राविधिक सेवा तथा समन्वय गर्ने उद्देश्यका साथ यो विभागको स्थापना भएको हो। विभाग स्थापनाको समयलाई सम्भव उपाध्याय भन्नुहुन्छ शून्यबाट शुरू गर्नुपर्यो विभाग चाहाँदैन, यताही इन्जिनियर चाहाँदैन भनेर कुरा आइरहेको बेलामा सबै पक्षलाई मनाएर धरेर संघर्ष गरेर विभाग स्थापना संभव भएको हो। स्थानीय निकाय मार्फत पूर्वाधार विकास गर्ने भने दातानीकायको नीति रहेका कारण विभाग स्थापना गर्ने इच्छा पूर्ण भएको उहाँ सम्भवनुह्न्छ। डोलिडारको स्थापना भए लगतै उहाँले छोटो समयका लागि गिमित महानिर्देशकको जिम्मेवारी समेत सम्हाल्नुभएको थियो।

२०६४ चैत्रमा राजपत्राकिंत प्रथम श्रेणीमा (सह सचिव) बदुवा भई उपहानिर्देशकको रूपमा

विभागमा जिम्मेवारी सम्हाल्दै आउनुभएका उपाध्याय विभागले सञ्चालन गरेको कार्यक्रमबाट ग्रामीण भेगको समुदायको जीवनस्तरमा धेरै परिवर्तन आएको बताउनुहुन्छ। उहाँ भन्नुहुन्छ, 'परिवर्तन मानिसले स्थानीय स्तरमा व्यक्तिगत रूपमा नै गरिरहेका छन्, त्यो परिवर्तनमा सरकारले सहजीकरण गरिदिने वित्तिकै विकास हुन्छ।'

डोलिडारको साथसाथै नेपाल इन्जिनियरिङ परिषदमा बोर्ड मेम्बर, जाइका एसोसिएसन नेपालमा सदस्य, इन्जिनियरिङ एसोसिएसनमा सदस्य, कुसुन्ती नयाँ नगर विकास समाजमा सल्लाहकार संरक्षकमा रही उपाध्यायले काम गरिरहनुभएको छ। उपाध्यायको पढाइप्रति गहिरो लगाव छ। यसको कारण स्नातक गरेको १६ वर्षपछि २०५८ मा उहाँले नेपाल इन्जिनियरिङ कलेजबाट स्नातकोत्तर पनि गर्नुभयो।

विज्ञान प्रविधि, व्यवस्थापन, पत्रकारिता, कानून, अर्थ, राजनीतिलग्यायतका क्षेत्रमा चासो राख्ने उपाध्यायले जापान, भियतनाम, बैकक, थाइल्याण्ड, कम्बोडिया, श्रीलंका, भारत, बंगलादेश, स्वीजरल्याण्ड, बेलायत, केन्या लगायतका देशहरूको भ्रमण गरिसक्नुभएको छ। विदेशको प्रविधि तथा सुविधाको प्रत्यक्ष अनुभव गरेर आएपनि उहाँलाई विदेश मोहले कहिल्यै छोएन।

इन्टरनेटको सुविधाले संसार एउटा गाउँमा परिणत भइसकेको यथार्थलाई सम्भव देउनुभए उपाध्याय विकासको लागि प्रविधि सबैभन्दा ठूलो कुरा भएको बताउनु हुन्छ। राजनीतिक नेताहरूमा प्रविधि प्रति लगाव भएमा देश विकासले गति लिने उहाँको धारणा छ। देशको विकास हुन संस्यागत विकास हुनुपर्ने र यसको लागि ग्रामीण भेगमा व्यवसायिक संगठन बनाउन पर्ने उपाध्याय बताउनुहुन्छ। यसका साथै गुणस्तरीय पूर्वाधारका आयाजना निर्माण गर्न जिल्लामा खुल्का प्राविधिक कार्यालयलाई पूर्ण अर्थिकार सम्पन्न, जवाफदेही र आधुनिक प्रविधियुक्त बनाइनु पर्नेमा जोड दिनुहुन्छ।

संगठन चुस्त र प्रविधियुक्त नभएसम्म आर्थिक सहयोग जिति भएपनि संस्था अगाडि बद्न नसक्ने धारणा राख्ने उपाध्याय विभाग र जिल्ला कार्यालय बीचमा राग्रो समन्वय भएमा त्यो संगठनबाट नै विकासको क्रान्ति गर्न सकिने बताउनुहुन्छ।

जागिरबाट अवकास पाएपछि पनि उपमहानिर्देशक उपाध्यायले सार्वजनिक सेवामा आफूले सकेको योगदान गर्ने सोच बनाउनु भएको छ।



# PIONEER CABLE

The Best PVC & XLPE Industrial Power Cables in Nepal





Celebrating 25 Inspiring Years Since 1988

PIONEER CABLE

CEMETRIAL S.A. ID 884 ID 1054/II IS 7093/II

विजूली बगाउँका आमलाभीवाट सुरक्षा जाई



**Pioneer Electrocables (P) Ltd.**  
Head office: Bhrikuti Chowk, Biratnagar, Nepal, Tel : 021-530935, E-mail: [npec@sardaonline.com](mailto:npec@sardaonline.com)  
Main Office : MLK Building, Near Kandevthan, Kupondole, Lalitpur, Nepal  
Tel: 01-5544771, Fax: 01-5547801, E-mail: [pecktm@sardaonline.com](mailto:pecktm@sardaonline.com)

# ट्र्याक खोलिएका सडकलाई सर्वयाम सञ्चालन गर्ने योजना छ

**विभाग मात्रहत के कस्ता कामहरु  
भइरहेका छन् ?**

- विभागले स्थानीय स्तरमा निर्माण भइराखेका पूर्वाधारहरूको प्राविधिक व्यवस्थापन गर्ने, निर्माण र सञ्चालनलाई सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्य अनुरूप अहिले ७ वटा पूर्वाधारको पहिचान गरेर काम भइराखेको छ। यसमा स्थानीय यातायात, खानेपानी तथा ढल निकास, सामाजिक पूर्वाधार, लघु जलविद्युत आयोजना, साना सिंचाइ तथा नदी नियन्त्रण र खानेपानी तथा सरसफाई कार्यक्रमलाई व्यवस्थित र योजनावद्ध रूपमा सञ्चालन गर्न लागिपरेका छौं। सबैभन्दा बढी ग्रामीण सडकको माग छ। ग्रामीण सडकलाई व्यवस्थित रूपमा सञ्चालन गर्न यसलाई प्राथमिकतामा राखेर विभागले काम गरिरहेको छ।

**ट्र्याक खोलेका सबै सडकमा सवारीसाधन सञ्चालनका लागि विभागले कस्तो योजना बनाएको छ ?**

- सडक नपुगेका दुर्गम ठाउँमा ट्र्याक खोल्नु नै महत्वपूर्ण काम हो। सडकको माग अत्यधिक हुने र सरकारसंग एथेष्ट बजेट अभावका कारण सडकलाई व्यवस्थित गर्न नसकिएको हो। ट्र्याक खोलिएका सडकलाई व्यवस्थित गर्न स्वापको अवधारणा अनुसार अगाडि बढ्ने योजना विभागले बनाएको छ। ट्र्याक खोलिएका सडकलाई सर्वयाम सञ्चालन गर्ने विभाग लागिपरेको छ। कुन बाटोलाई कस्तो बनाउने भन्ने कुरा त्यहाँ सञ्चालन हुने सवारीसाधनको चापमा भर पर्छ। ७५ वटै जिल्लामा यातायात गुरुयोजना तयार पार्ने काम विभागले गरिराखेको छ। अब नयाँ सडक बनाउने भन्दा पनि ट्र्याक खोलिएका सडकलाई सर्वयाम सञ्चालन गर्ने काम गछौं।

**विभाग अन्तर्गत सञ्चालित धेरै**

०५८ सालको बजेट द कार्यक्रमका आधारमा विभागमा जनशक्ति पटिपूर्ति गरिएको हो। त्यस बजेट १५८ जना इन्जिनियर, ५० जना डिझे द ३ स्यां ओभरसियरबाट विभागले काम थालेको थिए। २०५८ सालबाट अहिलेसम्म आइपुण्डा बजेट द कार्यक्रम जिकै माथि पुगे पनि त्यसको अनुपातमा प्राविधिक जनशक्तिको पदपुर्ति हुन सकेको छैन। विभागमा प्राविधिक जनशक्तिको अत्यन्तै अभाव छ। तत्काल जनशक्ति नबढाउने हो भने गुणस्तरयुक्त काम गर्ने स्वर्गे अवध्या छैन।

**आयोजनाहरु सम्यावधि समाप्त हुने अवस्थामा छन् यसको निरन्तरताका लागि विभागले के सोचेको छ ?**

- धेरै आयोजना सन २०१३ को हाराहारीमा समाप्त हुँदैछन्। ती आयोजनाले गर्दै आएका कामलाई निरन्तरता दिन स्वापको अवधारणा अनुसार उउटै बास्केट फन्ड बनाएर एकै निकायबाट बाँकी रहेका कामलाई निरन्तरता दिने पहल भइरहेको छ।

**भनेपछि आयोजना समाप्त भएपनि कामले निरन्तरता पाउँछ ?**

- एउटा आयोजना समाप्त भएपछि त्यसको ठाउँमा अर्को आयोजना सञ्चालन हुन्छ र त्यो आयोजनाले बाँकी रहेका कामलाई निरन्तरता दिन्छ, कुनै पनि काम बिचमै छाडिँदैन। पहिले सञ्चालन भएका आयोजनाको बदलामा अर्को आयोजना आउने निश्चित भएपनि ग्रामीण पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापना आयोजनाले गर्दै आएको कामलाई सुचारू गर्न भने कही समय कुर्नुपर्नेछ। आयोजनाले सुरुमा पहिचान गरेका सडकहरूमध्ये १३ वटा सडक दातृ निकाय र सरकारले छुट्ट्याएको बजेटले निर्माण गर्न नसकिने भएपछि सरकारले आफैनै बजेटबाट निर्माण गर्ने लागेको छ। पहिले विस्तृत रूपमा अध्ययन, डिजाइन गरिएको

र जिल्लाको महत्वपूर्ण सडक भएकाले सरकारले निर्माण गर्ने लागेको हो।

**आयोजनामा अनियमितताका खबरहरु पनि आएका छन्, अनियमितताकै कारण निर्माण गर्न नसकिएको त होइन ?**

- विभागले हेर्न भनेको गुणस्तर मात्र हो। गुणस्तर भन्नाले भौतिक गुणस्तर मात्र नभई प्रक्रियागत गुणस्तरलाई पनि विभागले अनुगमन गर्दै आएको छ। बोलपत्र सही भएको छ कि छैन, पूर्वाधार निर्माणका क्रममा एथेष्ट गृहकार्य गरिएको छ कि छैन, सूचना प्रवाहमा ध्यान दिइएको छ कि छैन, निर्माण व्यवसायीले समयमा काम गरिराखेका छन् कि छैन भने पनि अनुगमन गरिदै आएको छ। त्यसैले अनियमितता भएका कारण समयमा काम नसकिएको होइन।

**यसको मतलब अहिलेसम्म निर्माण भएका सम्पूर्ण पूर्वाधार गुणस्तरयुक्त छन् ?**

- हामीले सकेसम्म गुणस्तरयुक्त पूर्वाधार नै निर्माण गर्दै आएका छौं। निर्माणमा गुणस्तर कायम गर्न विभागका प्राविधिकहरूले नियमित अनुगमन गरिराखेका छन् भने राष्ट्रिय सतर्कता केन्द्रले पनि टेक्निकल

बाँकी १० पेजमा



**भूपेन्द्रवहादुर बस्नेत**  
महानिर्देशक, डोलिडार

**लाईफमा**  
**NO COMPROMISE**

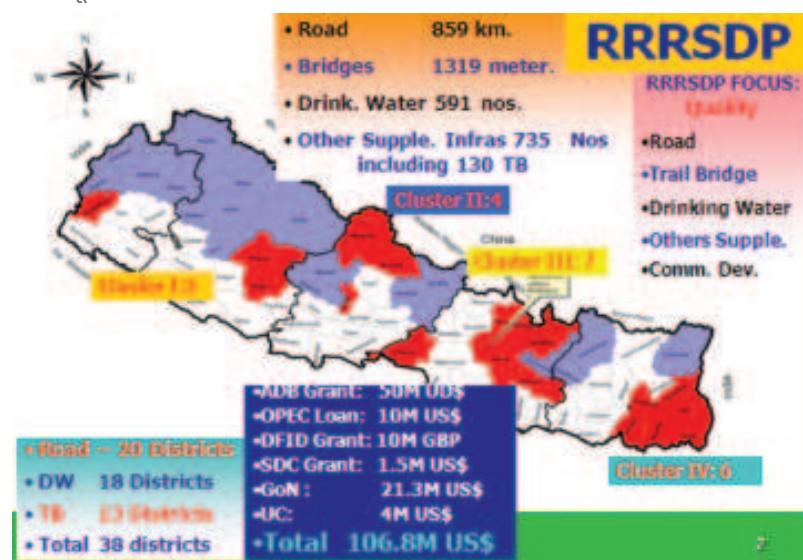
4 in 1

- १. उच्चारेन्टेड ओ.पि.सी.
- २. उपहार होईन, गुणस्तर
- ३. सर्तो होईन, मजबूत
- ४. विदेशी होईन, स्वदेशी सिमेन्ट

# ग्रामीण पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापना आयोजना (RRRSDP)



ग्रामीण पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापना आयोजना (Rural Reconstruction and Rehabilitation Sector Development Project) नेपाल सरकार, स्थानीय विकास मन्त्रालय, स्थानीय पूर्वाधार विकास तथा कृषि सडक विभाग (DoLIDAR) अन्तर्गत संचालित आयोजना हो। यो आयोजना विगतमा २०५२ सालदेखि नेपालमा ९० वर्षसम्म चलेको द्वन्द्व पश्चात्का विकासको प्राथमिकतामा केन्द्रित छ। यसले सार्वजनिक सेवा प्रदान गर्ने निकायहरूको प्रभावकारिता र क्षमता अभिवृद्धि गरी ग्रामीण भेगका जनताहरूको आर्थिक अवसर तथा सामाजिक सेवाको पहुँचमा सुधार ल्याई गरिबि न्यूनिकरण तथा समावेशी विकासमा

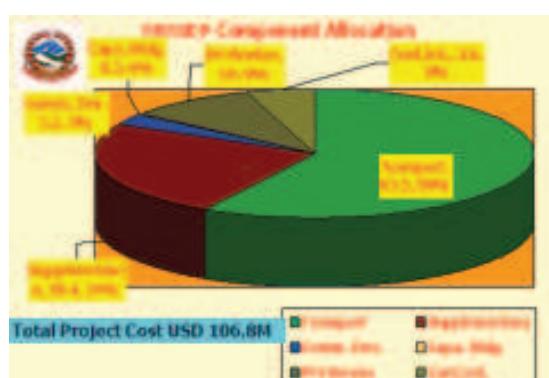


जोड दिएको छ। यो आयोजनाले सडक पूर्वाधारको सञ्जालको विकास तथा सुधार गरी ग्रामीण समुदायको आर्थिक तथा रोजगारीका अवसरमा वृद्धि, बजार तथा समुदायको सामाजिक सेवा सुविधामा वृद्धि गर्ने यस आयोजनाको मध्यकालिन प्रतिफलहरू रहेका छन्।

यस आयोजनामा नेपाल सरकार, एशियाली विकास बैंक (ADB), बेलायती अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग विभाग (DFID), स्वीस विकास सहयोग नियोग (SDC), तेल निर्यात गर्ने राष्ट्रहरूको अन्तर्राष्ट्रिय विकास कोष (OFID) को सहयोग रहेको छ। यो आयोजनाको अवधि १४ जनवरी

## आयोजनाको लक्ष्य/उद्देश्य:

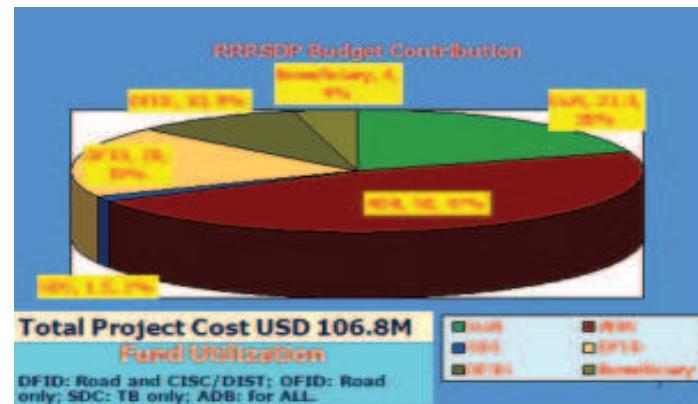
आयोजनाको मुख्य उद्देश्य ग्रामीण पहुँचमा सुधार गरी गरिबि निवारण गर्ने रहेको छ। सो उद्देश्य पूरा गर्नको लागि यातायातको पहुँचमा वृद्धि गर्ने, बजार तथा सामाजिक सेवाको अवसरमा ग्रामीण समुदायको पहुँच स्थापित गर्ने र आर्थिक तथा रोजगारीको अवसरहरूमा वृद्धि गर्ने लक्ष्यहरू लिइएको छ।



## आयोजनाले लिएको लक्ष्य

- १ सय ४० किलोमिटर ग्रामीण सडक निर्माण तथा पुनर्स्थापन गर्ने।
  - १५ वटा सडक पुलको निर्माण गर्ने।
  - २ सय ८० वटा भोलुङ्गेपुल निर्माण गर्ने।
  - २ सय वटा समुदायमा आधारित पुरक पूर्वाधार उपआयोजना कार्यान्वयन गर्ने।
  - ३ सय ६३ वटा खानेपानी तथा सरसफाई उपआयोजना निर्माण गर्ने।
  - स्थानिय विकास मन्त्रालय, डोलिडार, जि.वि.स. र जिल्ला प्राविधिक कार्यालयको संस्थागत क्षमताको सुदृढीकरण गर्ने।
  - आयोजना व्यवस्थापनमा सुधार गर्ने।
- भ सडकबाट प्रभावित स्थानीय जनसमुदायलाई आयआर्जन/जिविकोपार्जन सम्बन्धी तालिम संचालन गर्ने।

## वित्तीय विवरण



**आयोजनाको कुल लागत :** ८ अरब ७५ करोड ७६ लाख एशियाली विकास बैंक : ४,९०,००,००,००० - (५० मिलियन यु.यस. डलर) डिएफ.आई.डि. : १,६४,००,००,००० - (२० मिलियन यु.यस. डलर) ओ.एफ.आई.डि. : ८२,००,००,००० - (९० मिलियन यु.यस. डलर) एस.डि.सि. : १२,३०,००,००० - (१.५ मिलियन यु.यस. डलर) नेपाल सरकार : १,७४,६६,००,००० - (२१.३ मिलियन यु.यस.डलर) लाभग्राही समुदायबाट : २४,६०,००,००० - (३ मिलियन यु.यस. डलर) (नोट : १ यु.यस. डलर = ८२)

**हालसम्मको लर्च :** ४,६७,२९,४९,४७४ -  
आ.ब. २०६४/०६५ : १,३४,६७,०११-  
आ.ब. २०६५/०६६ : २५,७५,६२,६३१-  
आ.ब. २०६६/०६७ : ७९,४३,९५,९८३-  
आ.ब. २०६७/०६८ : २,०३,३५,५२,८४१-  
आ.ब. २०६८/०६९ : १,५७,४०,५१,०००- (२०६८ चैत्र मसान्तसम्मको खर्च)

## आयोजनाको आ.व. २०६८ / ६८ सम्केत संक्षिप्त प्रगति विवरण

- यस आयोजनाबाट निर्माण गर्ने गरी छनौट गरिएका २० जिल्लाका ४३ वटै सडकको ठेकापट्टा सम्पन्न मै कुल ८ सय ४० किमि ग्रामीण सडक (कोलापत्रे २ सय १४ किमि, ग्रामेल ३ सय ७५ किमि, माटे २ सय ५७ किमि) समेत १ सय ३८ किमि सडकको निर्माण कार्य सारभूत रूपमा सम्पन्न भएको छ र ७ सय २ किमि सडक निर्माणको काम भैरहेको छ।
- १५ सडक पुलहरू ठेक्का बन्दोवर्ती भई निर्माणाधीन अवस्थामा रहेका छन्। त्यसमध्ये काँप्रेको लड्कु खोला पुल सम्पन्न हुने चरणमा रहेको छ।
- कुल २ सय ९० झोलुङ्गे पुलहरूको डिजाइन तथा लागत अनुमान तयार भई निर्माण कार्य थाल्नी गरिएकोमा सो मध्ये १ सय ४७ वटा निर्माण सम्पन्न भएका छन भने बाँकी निर्माणाधीन अवस्थामा रहेका छन। निर्माणाधीन भोलुङ्गे पुल २०१२ को डिसेम्बर मित्रै निर्माण सम्पन्न गर्ने लक्ष्य रहेको छ।
- यस आयोजना अन्तर्गत जम्मा ३ सय ६३ वटा ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाई योजनाहरूको विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन स्वीकृत भई निर्माण कार्य शुरू गरिएकोमा सो मध्ये २ सय ३३ वटा निर्माण सम्पन्न भई १ लाख ४० हजार ३ सय २ जनसंख्यालाई खानेपानी सुविधा उपलब्ध भएको छ। त्यस्तै १ सय ३० वटा खानेपानी तथा सरसफाई आयोजना निर्माणाधिन अवस्थामा रहेका छन्। निर्माणाधिन सबै खानेपानी आयोजना चालु आर्थिक वर्ष भित्रै सम्पन्न हुने अवस्थामा छन्।
- जम्मा २ सय २० वटा साना सामुदायिक पूरक पूर्वाधार निर्माण गर्ने लक्ष्य रहेकोमा १ सय ४७ वटा पुरक योजनाहरूको डिजाइन तथा लागत अनुमान तयार गरी निर्माण थाल्नी गरिएको छ सो मध्ये २६ वटा निर्माण सम्पन्न भएको छन्। त्यस्तै, १ सय ११ वटा निर्माणाधिन अवस्थामा रहेका छन्।
- हालसम्म ४० वटा सडकका कूल १५ हजार ११ कित्ता मध्ये ७ हजार ९ सय २२ कित्ताको स्वामित्व हस्तान्तरण कार्य सम्पन्न भएको छ।
- हालसम्म सडक प्रभावित क्षेत्रका ७ सय ६५ जनालाई आयआर्जन एवं जीविकोपार्जन सम्बन्धी तालिम प्रदान गरिएको छ।
- हालसम्म १६ गोटा सडकको Base Line Survey Report तयार भएको छ।



# ग्रामीण पहुँच सुधार तथा विकेन्द्रिकरण परियोजना (RAIDP)

स्थानीय पूर्वाधार विकास तथा कृषि सङ्कर विभाग (डोलिडा) अन्तर्गतका विभिन्न कार्यक्रममध्ये ग्रामीण पहुँच सुधार तथा विकेन्द्रिकरण परियोजना (RAIDP) पनि एक हो। दीगो तथा सुधारिएको यातायात प्रणाली मार्फत ग्रामीण समुदायका उपभोक्ताहरूको आर्थिक तथा सामाजिक पहुँचमा अभिवृद्धि गर्ने लक्ष्य लिई यो परियोजना सञ्चालन भएको हो। यस परियोजनामार्फत सङ्करको स्तरोन्ती, सङ्कर सुधार कार्य, पुलपुलेसा निर्माण, भोलुङ्गे पुल निर्माण तथा सामुदायिक पूर्वाधार निर्माणका क्षेत्रमा काम भइरहेको छ।

यो परियोजनाले अगष्ट २००५ देखि नेपालका विभिन्न २० जिल्लाहरूमा कार्यक्रम गर्दै आएकोमा जुलाई २०१० बाट थप १० जिल्लामा कार्य क्षेत्र विस्तार गरी हाल ३० जिल्लामा सङ्कर सुधार र ५८ जिल्लामा भोलुङ्गेपुल निर्माणको काम गरिरहेको छ। कार्यक्रम लागु भएका क्षेत्रमा जिल्लाको यातायात गुरुयोजनाको प्राथमिकतामा परेका सङ्करमा लगानी गरी ग्रामीण जनताको पहुँच अभिवृद्धि गर्ने परियोजना तदरुकताका साथ लागिरहेको छ।

ग्रामीण पहुँच सुधार तथा विकेन्द्रिकरण परियोजनाको कार्यक्रम सञ्चालन भएका जिल्लाहरूमा सङ्करतर्फ कैलाली,



बर्दिया, बाँके, सल्यान, कपिलवस्तु, रुपन्देही, नवलपरासी, पाल्पा, स्याङ्गजा, कास्की, धादिङ, नुवाकोट, रसुवा, मकवानपुर, रौतहट, सर्लाही, महोत्तरी, धनुषा, सिरहा, उदयपुर, दाङ, सुर्खेत, कञ्चनपुर, तनुहँ, गुल्मी, अर्घाखाँची, प्यूठान, बारा, पर्सा र सप्तरी रहेका छन्।

त्यसैगरी, भोलुङ्गेपुल तर्फ कैलाली, बर्दिया, सल्यान, बाँके, कपिलवस्तु, रुपन्देही, नवलपरासी, पाल्पा, स्याङ्गजा, कास्की, धादिङ नुवाकोट, रसुवा, मकवानपुर, रौतहट, सर्लाही, महोत्तरी, धनुषा, सिरहा, उदयपुर, दाङ, सुर्खेत, कञ्चनपुर, तनुहँ, गुल्मी,

अर्घाखाँची, प्यूठान, बारा, पर्सा, सप्तरी, ताप्लेजुङ, भाषा, संखुवासभा, तेहथुम, भोजपुर, सोलुखुम्बु, ओखलढुङ्गा, खोटाड, रामछाप, भक्तपुर, काठमाडौं, गोरखा, लमजुङ, स्याङ्गदी, वाग्लुङ, डोल्पा, जुर्मा, कालिकोट, हुम्ला, मुगु, बाजुरा, बफाड, दार्चुला, दैलेख, जाजरकोट, अछाम, डोटी, बैतडी रहेका छन्।

पहिलो चरणको कार्यक्रमका लागि विश्व बैंकले ३२ मिलियन डलर अनुदान सहयोग, स्वीस सरकारले २.१ मिलियन डलर र नेपाल सरकारले करिब १० मिलियन डलर गरी करिब ४४ मिलियन डलर आर्थिक सहयोग उपलब्ध गराएका थिए। जुलाई २०१० मा परियोजनाले थप १० जिल्लामा कार्यक्षेत्र विस्तार गयो र विश्व बैंकले पनि ४५ प्रतिशत अनुदान र ५५ प्रतिशत ऋण सहयोग गरी ४५ मिलियन डलर थप सहयोग उपलब्ध गराएको छ।

हालसम्म परियोजनाले ८ सय कि.मि. बाहौदारी महिना सञ्चालन हुने सङ्कर, १५ कि.मि. सुख्खा मौसमी सङ्कर र १ सय १० वटा भोलुङ्गेपुल निर्माण गरिसकेको छ। यसैगरी परियोजनाले लक्षित समुदायका ४ सय ४५ जनालाई क्षमता अभिवृद्धिको तालिम दिएको छ भने ३ सय २० गोटा सामुदायिक पूर्वाधारको निर्माण कार्य सम्पन्न गरेको छ।

## परियोजनाले परिसूचक अनुसारको लक्ष्य प्राप्त गरेको छ



अशोककुमार भफा  
परियोजना संयोजक  
ग्रामीण पहुँच सुधार तथा विकेन्द्रिकरण परियोजना

### परियोजनाको प्रस्तावित कार्यक्रमहरू के के छन् ?

११ सय ६५ कि.मि. बाहौदारी सञ्चालन हुने सङ्कर निर्माण गर्ने, २ सय ११ कि.मि. हिउँदमा सञ्चालन हुने (मौसमी) सङ्कर निर्माण गर्ने, ३ सय ५० वटा भोलुङ्गेपुल निर्माण गर्ने, ९० वटा मोटरेवेल पुल निर्माण गर्ने र ४ सय ५० वटा अन्य स-साना सामुदायिक पूर्वाधारको विकास गर्ने कार्यक्रमहरू रहेका छन्।

### परियोजना सञ्चालनको प्रक्रिया चाहिँ कस्तो छ ?

आयोजना निर्माण तथा कार्यान्वयनको केन्द्रविन्दु भनेको जिल्ला विकास समिति हो। जिल्ला यातायात गुरुयोजनाको प्राथमिकतामा परेका सङ्करहरूको विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार गरी सम्बन्धित जिविसहरूले केन्द्रमा पठाउँछन्। केन्द्र र विश्व बैंकले त्यो प्रतिवेदनमाथि समीक्षा गरी उपयुक्त लागेमा जिविसलाई अगाडि बढन भन्छौं। त्यसपछि जिल्ला विकास समितिले ठेककापटाद्वारा निर्माण कार्य गराउँछ र काम अघि बढ्छ।

### परियोजना सञ्चालन गर्दा के कस्ता सम्प्याहरू आइपरेका छन् ?

जिल्ला विकास कार्यालयहरूमा कामको बोक्ह हुन्छ तर काम अनुसारको प्राविधिक जनशक्तिको अभाव छ। जसले गर्दा

नियमित सुपरीवेक्षण हुन सक्दैन। यो नै मुख्य समस्याको रूपमा देखाएको छ।

### अहिलेसम्मको काम गराइबाट के सिकाइ भएको छ ?

योजना छनोट पद्धतिको विकास तथा श्रेस्ताहरूमा अधिक गुणस्तर कायम भएको छ। सरोकारवालाहरूलाई हरेक निर्णयमा सहभागिता गराइने भएकोले उनीहरूमा परियोजनाप्रति आफ्नोनपको महशुस भएको छ र यसरी नै अघि बढ्नुपर्छ भन्ने सिकाई भएको छ।

### परियोजना सञ्चालन भएपछि लक्षित समुदायको जीवनस्तरमा कस्तो खालको परिवर्तन आएको छ ?

परियोजनाले लिएको परिसूचक अनुसारको लक्ष्य प्राप्त गरेको छ। लक्षित समुदायको आर्थिक गतिविधिमा टेवा र सामाजिक पूर्वाधारको पहुँचमा अभिवृद्धि भएको छ।

### आयोजनाको भावी योजना के क्या ?

यो परियोजना २०१३ मा सकिदैछ। त्यसपछि ग्रामीण सङ्करको हकमा अर्को परियोजना शुरू गर्ने सोचमा छौं। त्यसको लागि विश्व बैंकसँग अनौपचारिक रूपमा छलफल भैरहेको छ त्यसलाई विश्व बैंकले पनि सकारात्मक रूपले हेरेको छ।



१. रुपन्देहीको वासगढी - गजेढी सङ्कर  
२. तुनिहाला मुकुन्दगढ सङ्कर  
५. उपस्वास्थ्य चौकी भवन बढहर्वा, रौतहट  
६. उपस्वास्थ्य चौकीको माननीय सभासद् मो. आफताब आलमद्वारा उद्घाटन गरिएको शिलालेख

# ७५ वटै जिल्लामा दातृ निकायको सहयोगमा संचालित आयोजना



हाल स्थानीय पूर्वाधार विकास तथा कृषि सडक विभागको मातहतमा स्थानीय पूर्वाधार विकास नीतिले तोकेका सातवटा क्षेत्रभित्र रही विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन भइरहेका छन्। जस अन्तर्गत **जिल्ला सडक सहयोग कार्यक्रम (DRSP)** एक हो। जिल्लामा सडक विस्तार गर्ने, आवधिक मर्मत सम्भार तथा पुनर्निर्माण गर्ने उद्देश्यका साथ यो कार्यक्रम चौथो चरणमा सञ्चालन भइरहेको छ। रामेछाप, ओखलढुङ्गा, सिन्धुली र खोटाड गरी ४ जिल्लामा लागू भएको यो कार्यक्रम सञ्चालनमा स्वीस सरकारले सहयोग पुऱ्याउँदै आएको छ।

**विभाग अन्तर्गत सञ्चालित अर्को कार्यक्रम विकेन्द्रित ग्रामीण पूर्वाधार तथा जीविकोपार्जन कार्यक्रमले (DRILP) ले तालेजुङ, सोलुखुम्बु, ओखलढुङ्गा, रामेछाप, गोरखा, लमजुङ, बागलुङ, न्यागदी, हुम्ला, जुम्ला, मुगु, डोल्पा, कालिकोट, जाजरकोट, बफारड, बाजुरा, बैतडी र दार्चुला गरी १८ वटा पिछडिएका हिमाली तथा पहाडी जिल्लामा कार्य विस्तार गरेको छ। ग्रामीण यातायात तथा पूर्वाधार विकासका माध्यमबाट ग्रामीण भेगका विपन्न जनताको सामाजिक तथा आर्थिक क्षेत्रहस्तको पहुँचमा अभिवृद्धि गरी गरीबि न्यूनिकरण गर्ने उद्देश्यले सञ्चालनमा आएको यो कार्यक्रमलाई एशियाली विकास बैंकको ऋण सहयोग, स्वीस सरकार, ओएफआइडी, जिल्ला विकास समिति र लाभाग्राही समुदायले सहयोग पुऱ्याईरहेका छन्।**

यसैगरी दीगो तथा सुधारिएको यातायात प्रणाली मार्फत ग्रामीण समुदायका उपभोक्ताहरूको आर्थिक तथा सामाजिक पहुँचमा अभिवृद्धि गर्ने लक्ष्य अनुरूप सञ्चालनमा रहेको **ग्रामीण पहुँच सुधार तथा विकेन्द्रित करण्योजना (RAIDP)** पनि विभाग अन्तर्गत सञ्चालित कार्यक्रम हो। २०६२/६३ बाट शुरुवात भएको यो कार्यक्रमलाई विश्व बैंकले सहयोग गरेको छ। यस कार्यक्रमले हाल देश भरका ३० जिल्लामा सडक सुधार र ४८ जिल्लामा भोलुङ्गेपुल निर्माणको काम गरिरहेको छ। यस कार्यक्रम सञ्चालन भएका जिल्लाहरूमा सडकतर्फ कैलाली, बर्दिया, बाँके, सल्यान, कपिलवस्तु, रुपन्देही, नवलपरासी, पाल्पा, स्याड्जा, कास्की, धादिङ, नुवाकोट, रसुवा, मकवानपुर, रौतहट, सर्लाही, महोत्तरी, धनुषा, सिरहा, उदयपुर, दाढ, सुर्खेत, कञ्चनपुर, तनुहँ, गुल्मी, अर्घाखाँची, प्यूठान, बारा, पर्सा र सप्तरी रहेका छन्। त्यसैगरी, भोलुङ्गेपुल तर्फ कैलाली, बर्दिया, सल्यान, बाँके, कपिलवस्तु, रुपन्देही, नवलपरासी, पाल्पा, स्याड्जा, कास्की, धादिङ, नुवाकोट, रसुवा, मकवानपुर, रौतहट, सर्लाही, महोत्तरी, धनुषा, सिरहा, उदयपुर, दाढ, सुर्खेत, कञ्चनपुर, तनुहँ, गुल्मी, अर्घाखाँची, प्यूठान, बारा, पर्सा, सप्तरी, ताप्लेजुङ, भापा, संखुवासभा, तेह्रथुम, भोजपुर, सोलुखुम्बु, ओखलढुङ्गा, खोटाड, रामेछाप, भक्तपुर, काठमाडौं, गोरखा, लमजुङ, न्यागदी, वागलुङ, डोल्पा, जुम्ला, कालिकोट, हुम्ला, मुगु, बाजुरा, बफारड, दार्चुला, दैलेख, जाजरकोट, अछाम, डोटी र बैतडी छन्।

स्थानीय पूर्वाधार विकास तथा कृषि सडक विभाग अन्तर्गतको अर्को कार्यक्रम हो **ग्रामीण पहुँच कार्यक्रम (RAP)**। सडक निर्माणमा स्थानीयवासीलाई समेत सहभागी गराई विपन्नहरूको जीविकोपार्जनमा समेत सुधार ल्याउने उद्देश्यले सञ्चालित यो कार्यक्रम दोस्रो चरणमा सञ्चालन भईरहेको छ। भोजपुर, खोटाड, संखुवासभा, तेह्रथुम, दैलेख, अछाम र डोटी गरी ७ जिल्लामा लागू भएको यो कार्यक्रम सञ्चालन गर्नको लागि बेलायत सरकारको सहयोगमा डिएफआइडीमार्फत बजेट प्राप्त भएको छ। यो कार्यक्रम आर्थिक वर्ष सन् २००८/०९ देखि शुरु भएर २०१२/१३ सम्म सम्पन्न गर्ने योजनाका साथ प्रारम्भ भएको हो।

**भोलुङ्गेपुल क्षेत्रगत कार्यक्रम र स्थानीय स्तरका सामुदायिक सडक पुल कार्यक्रमले** पनि विभाग अन्तर्गत रही कार्यक्रम सञ्चालन गरिरहेको छ। स्थानीय स्तरका भोलुङ्गेपुलहरू निर्माण एवं मर्मत सम्भार गरी यातायात सुविधा उपलब्ध गराउने तथा ग्रामीण सडकहरूमा बाँहै महिना सञ्चालन योग्य सामुदायिक सडक पुलहरू निर्माण गर्न उद्देश्यले सञ्चालित यो कार्यक्रमलाई स्वीस सरकार, एसियाली विकास बैंक, विश्व बैंक, बेलायत सरकार तथा जापान सरकारले सहयोग गरिरहेको छ।

विभाग मातहत रहेका विभिन्न कार्यक्रमहरू मध्ये **स्थानीय यातायात पूर्वाधार क्षेत्रगत कार्यक्रम** पनि एक हो। ग्रामीण क्षेत्रमा यातायातको विकास गरी ग्रामीण जनजीवनलाई यातायात सुविधा पुऱ्याई ग्रामीण विकासको पूर्वाधार खडा गर्ने र आर्थिक रूपमा समेत रोजगारी उपलब्ध गराउने उद्देश्यले सञ्चालित यो कार्यक्रम नेपाल सरकारले छुट्याएको बजेटबाट मात्र सञ्चालित छ। नेपालका ७५ वटै जिल्ला र ४८ वटै नगरपालिकामा नेपाल सरकारले सालवसाली यो कार्यक्रम सञ्चालन गर्दै आएको छ।

**स्थानीय पूर्वाधार विकास अन्तर्गत रही सडक बोर्ड कार्यक्रमले** सडकको मर्मत सम्भार गर्ने गराउने,

सडकको मर्मत सम्भार गर्दा लाने खर्चमा न्यूनिकरण गर्ने तथा सडकको मर्मत सम्भार कार्यलाई पारदर्शी एवं प्रभावकारी बनाउने उद्देश्यले लिई देशका ६४ जिल्ला र सबै नगरपालिकामा बर्षेनी यो कार्यक्रम गरिरहेको छ।

सडक बोर्ड नेपालले

कार्यक्रम लागू गरे का

जिल्लाहरूमा अछाम,

अर्घाखाँची, बाँके, बारा,

बागलुङ, बैतडी, बर्दिया,

भोजपुर, दाढ, दैलेख,

चितवन, धादिङ, धनुषा, डोटी, दोलखा, गोर्खा, गुल्मी,

झिल्लाम, भापा, कैलाली, कपिलवस्तु, कञ्चनपुर, काम्प्रेपलाञ्चोक,

कैलाली, कास्की, लिलितपुर, खोटाड, लमजुङ, न्यागदी,

महोत्तरी, मकवानपुर, मोरड, मुस्ताङ, नवलपरासी, नुवाकोट,

पाल्पा, जुम्ला, पाँचथर, पर्वत, रुपन्देही, पर्सा, प्युठान,

सिरहा, रामेछाप, रौतहट, रुपुम, रसुवा, सल्यान, सप्तरी,

सर्लाही, सिन्धुली, सिन्धुपाल्चोक, सुनसरी, सुर्खेत, स्याड्जा,

तनुहँ, तालेजुङ, उदयपुर, कालीकोट, तेह्रथुम, डेलेखुरा र

संखुवासभा रहेका छन्।

यसैगरी, विभाग अन्तर्गतको **ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाई कार्यक्रमले** देशका ७५ वटै जिल्लामा कार्यक्रम सञ्चालन गरिरहेको छ। नेपाल अधिराज्यभरका ग्रामीण जनतालाई खानेपानी तथा सरसफाई सुविधा उपलब्ध गराउन खानेपानी तथा सरसफाई आयोजनाहरूको तर्जुमा कार्यान्वयन तथा मर्मत सम्भार र सञ्चालन गर्ने गराउने उद्देश्यले सञ्चालित यो कार्यक्रम नेपाल सरकारको श्रोतमा लागि बजेट छुट्याउने गरेको छ।

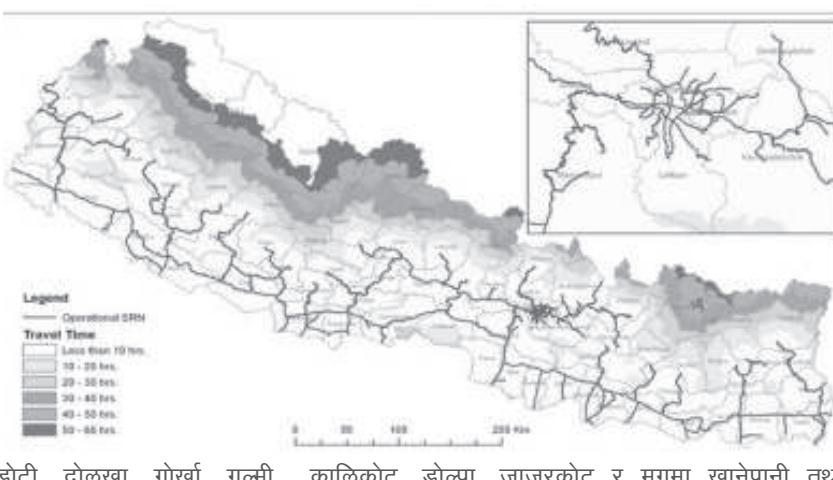
यस्तै, **ग्रामीण जलश्रोत व्यवस्थापन कार्यक्रमले** सुदूरपश्चिम तथा मध्यपश्चिम क्षेत्रमा दीगो खानेपानी तथा सरसफाई प्रयोग गरी वातावरणीय अवस्थामा सुधार गर्ने तथा जीवनस्तरमा वृद्धि गर्ने उद्देश्यले हुम्ला, दैलेख, जाजरकोट, कालिकोट, दोलखा, रामेछाप, ओखलढुङ्गा र खोटाड जिल्लामा लागू भएको छ। यस कार्यक्रमका लागि फिनल्याण्ड सरकारले सहयोग पुऱ्याउँदै आएको छ। विस. २०६३ बाट शुरु भएको यो कार्यक्रमको समयावधि ४ वर्षको रहेको छ।

**पश्चिम नेपाल खानेपानी तथा सरसफाई**

**आयोजना** सुविधा सम्पन्न र दीगो खानेपानी तथा सरसफाई आयोजनाको विस्तार गर्ने उद्देश्य अनुरूप सञ्चालित पश्चिम क्षेत्रका ९ जिल्लामा सञ्चालन भईरहेको छ। बागलुङ, न्यागदी, पर्वत, पाल्पा, तनुहँ, प्युठान, कपिलवस्तु, रुपन्देही र नवलपरासीमा संचालित यो आयोजना फिनल्याण्ड सरकारको सहयोगमा सञ्चालन भएको हो। आर्थिक वर्ष ६५/०६६ बाट शुरु भएको यो कार्यक्रम लागि बेलायत सरकारको सहयोगमा डिएफआइडीमार्फत बजेट प्राप्त भएको छ। यो कार्यक्रम आर्थिक वर्ष सन् २०१२/१३ देखि शुरु भएको यो परियोजना नालाई जापान सरकारले सहयोग गरेको छ। गरिबी निवारण

गर्नको लागि यातायातको पहुँचमा वृद्धि गर्ने, बजार तथा

सामाजिक सेवाको अवसरमा ग्रामीण समुदायको पहुँच स्थापित गराउने र आर्थिक तथा रोजगारीको अवसरहरूमा वृद्धि गर्ने लक्ष्यका साथ ग्रामीण पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापना आयोजना सञ्चालन भईरहेको छ। सन् २००९ को प्रारम्भबाट शुरु भएको यो आयोजना सकिने अवधि सन् २०१२ को डिसेम्बरसम्म रहेको छ। एडीवी, डिएफआइडी, एससीडीसी ओएफआइडी तथा नेपाल सकारको लगानीमा संचालित यो आयोजनाले २० वटा जिल्लामा ग्रामीण सडक खानेपानी तथा भोलुङ्गेपुल निर्माणको काम गरिरहेको छ भने १८ वटा जिल्लामा खानेपानी तथा सरसफाईका कार्यक्रम सञ्चालन गरिरहेको छ। इलाम, पाँचथर, भापा, मोरड, सुनसरी, धनकुटा, चितवन, मनाड, मुस्ताङ, पर्वत, रुपुम, रोल्पा, डेलेखुरा, काठमाडौं, भक्तपुर, लिलितपुर, काम्प्रेपलाञ्चोक, सिन्धुली, दोलखा गरी २० जिल्लामा यातायातको पहुँच तथा स्थानीय वासिन्दाको क्षमतामा सुधार ल्याउने अभिप्रायका साथ यस आयोजनाले काम गरिरहेको छ। त्यसैगरी १८ जिल्लाहरू तालेजुङ, सोलुखुम्बु, ओखलढुङ्गा, रामेछाप, गोरखा, लमजुङ, बाजुरा, दार्चुला, बाचुली, बैतडी, बागलुङ, बाजुरा, दार्चुला, दैलेख, जाजरकोट, अछाम, डोटी, बैतडी आएको छ।



कालिकोट, डोल्पा, जाजरकोट र मुगुमा खानेपानी तथा सरसफाई

# सडक पुलका आयोजना ल्याउन विभाग लागिपरेको छ

योजना तथा दातृ समन्वय शाखाले के काम गर्छ ?

- योजना तथा दातृ समन्वय शाखाको प्रमुख काम भनेको स्थानीय पूर्वाधार विकास तथा कृषि सडक विभाग (डोलिडार) अन्तर्गतको कार्यक्रमहरूलाई दातृ निकायबाट हुने सहयोगको बारेमा समन्वय गर्नु हो। यसका साथै डोलिडार अन्तर्गत सञ्चालनमा रहेका कार्यक्रमहरूका लागि आवश्यक बजेटको बारेमा राष्ट्रिय योजना आयोग र अर्थमन्त्रालयसँग छलफल गरी समन्वयको भूमिका निर्वाह गर्ने काम यो शाखाले गर्छ। जिल्लामा सञ्चालित कार्यक्रमलाई राष्ट्रिय योजना आयोगको फर्माइट अनुसार जिल्ला विकास समिति, जिल्ला प्राविधिक कार्यालय जस्ता जिल्ला अन्तर्गत भएका कार्यक्रमहरूको योजना तर्जुमा गर्ने, तालिम तथा कामको बारेमा सुकाव दिने काम पनि शाखाले गर्दै आएको छ। जिल्लामा योजना तर्जुमा गर्दा स्थानीय तहको बडा, गाउँ स्तर, इलाका स्तर, जिल्ला विकासमा छलफल हुन्छ। योजना तर्जुमा गोष्ठीमा समन्वय गर्ने काम पनि योजना शाखाको हो।

विभागको कार्यक्रम सञ्चालनको प्रक्रिया के हो ?

- विभागबाट कुनै पनि विकास निर्माणको कामहरू कार्यान्वयन हुँदैन। सबै कार्यहरू स्थानीय निकायहरू मार्फत हुन्छन्। विभागले सहजकर्ताको भूमिका निर्वाह गर्दछ। सम्पूर्ण प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउँछ। त्यसैले ग्रामीण सडक निर्माण गर्दा वातावरण संरक्षण, जनताले प्रत्यक्ष रोजगार पाउन, स्थानीय स्तरका सबै मानिसले पूर्वाधारको विकासलाई आफ्नोपन महशुस गर्नु भन्ने उद्देश्यले स्थानीय व्यक्तिलाई पूर्वाधार विकासमा प्रत्यक्ष सहभागी गराउँदै आएको छ। धेरै व्यक्तिले रोजगार

पाउन भनेर स्थानीय व्यक्तिबाट सडक खनाउने, बाटो खन्दा वातावरणलाई संरक्षण गराउने, भएको रुख विरुद्धाहरूको संरक्षण गर्ने, पूर्वाधारको विकासलाई आफ्नोपन महशुस गराउने काम हुँदै आएको छ। उपरोक्ता समितिलाई बाटो खन्न लगाउने नीति अनुरूप नै हाम्रा कार्यक्रमहरू अगाडि बढिरहेका छन्।

**ग्रामीण भेगका जनताले गरेको माग अनुसार पूर्वाधार निर्माण गर्न सकिएको छ त ?**

- माग त धेरै छ, यसको अनुपातमा सडक निर्माण हुन नसकेपनि विभागले प्राथमिकता क्रममा परेका मागलाई ध्यानमा राखी कार्यक्रम सञ्चालन गर्दै आएको छ। छरिएर रहेका बस्तीलाई एकीकृत गरी सबै ठाउँमा पूर्वाधार पुऱ्याएर उनीहरूलाई प्रोत्साहन गर्ने नीति अनुरूप ग्रामीण बस्ती विकासलाई विभागले अगाडि बढाएको छ। विभाग अन्तर्गतको आवास भवन तथा शहरी विकास कार्यक्रमले ग्रामीण बस्ती विकासलाई मुल रूपमा अगाडि बढाएको छ। सबैलाई पायक पर्ने ठाउँमा पूर्वाधारको विभाग गरी उनीहरूलाई बस्ती विकास गर्ने प्रोत्साहन गर्ने नीति यो कार्यक्रमले लिएको छ।

**विभागको आगामी योजना के के छन् ?**

विभागले करिब ४३ हजार किलोमिटर ग्रामीण सडकको निर्माण गरिसकेको छ। तर मुश्किलले १० हजार किलोमिटर सडकमा मात्र बैधैरि मोटर चलन सक्छ भने १८ देखि २० हजार किमि सडकमा हिँडेदमा मात्र गाडी चल्ने सक्ने अवस्था छ। ग्रामीण भेगको ५० प्रतिशत सडकमा गाडी गुडन सकिरहेको छैन। ग्रामीण सडकमा पुल नबनेको कारणले बाह्यमास सडक सञ्चालनमा



जीवनकुमार श्रेष्ठ

प्रवक्त्व

स्थानीय पूर्वाधार विकास तथा कृषि सडक विभाग (डोलिडार)

आउन नसकेको हो। त्यसैले, नयाँ द्रयाक खोल्नुभन्दा भैरहेका सडकको स्तरोन्नती तथा मर्मत सम्भार गरेर सडक पुल निर्माणमा विभागले अबको कार्यक्रमलाई केन्द्रित गर्नेछ। २०१३ मा विभागका सडकको मर्मत सुधार, अपग्रेडिङ गरेर ट्राफिक सेफ्टी म्यानेजमेन्टको अवधारणालाई आत्मसात गर्दै बाह्यमास गाडी चल्ने सडक बनाउन केन्द्रित हुने गरी कार्यक्रमको डिजाइन गर्न दाताहरूसँग विभागले आग्रह समेत गरिसकेको छ।

## लगानी अनुरूपको प्रतिफल पाउन सकिएको छैन



अमृत जोन्धे

प्रोग्राम मेनेजमेन्ट एप्लिकेशन लिडर  
स्वीस सरकार विकास नियोग (SDC)

कार्यक्रम र ग्रामीण पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापना आयोजनाको समय सकिए पनि मर्मत सम्भारलाई मुख्य एजेन्डा बनाएर अन्य परियोजनाहरू सञ्चालन गर्ने सोचमा छौं।

**परियोजना समाप्त भएपछि अहिले भइरहेका काम बीचमै रोकिन्छ कि त्यसलाई सुचारू गर्न तयाँ परियोजना सञ्चालन गरिन्छ ?**

- जिल्ला सडक सहयोग कार्यक्रमले समयावधि भन्दा अधि नै काम सक्ने अवस्था छ। यो परियोजना लागू भएका जिल्लाहरूले यो वर्षको काम सक्ने अर्को वर्षको बजेट पनि अहिले नै मागिरहेका छन्। यो वर्षको असारमा सकिनुपर्ने कामको ९५ प्रतिशत काम सबै जिल्लाले गरिसकेका छन्।

ग्रामीण पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापना आयोजनाको लागि एक वर्षको समय थिपसिकिएको छ। थिपिएको समयावधिभित्र काम पूरा गर्न हरसम्भव प्रयास भइरहेको छ। तथापि काम नसकिएको खण्डमा समय थप्दै जाने भन्ने अवस्था हुँदैन। त्यसैले अबको बाँकी ८ महिनामा काम सक्ने पर्छ।

**यसको मतलब ग्रामीण पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापना आयोजना ३१ डिसेम्बर २०१२ बाट तेपालमा रहेन्दैन ?**

- मैले मात्र यसै भन्न सकिदैन। एशियाली विकास बैंक, ओफिड, डिफिड, नेपाल सरकारलगायतका दातृ निकाय र सरकारमित्र पनि आन्तरिक रूपमा छलफल भइरहेको छ। आउने केही दिनमित्र सरकारको तर्फबाट खाका तयार हुने जानकारी पाएको छौं।

सहयोगको अवधि पनि अधिल्लो वर्षको डिसेम्बरमा नै सकिए पनि हामीले एक वर्ष थेपेका हौं।

**नयाँ क्षेत्रगत कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुहुन्छ कि ?**

- क्षेत्रगत कार्यक्रमको प्रवेश होला। यसका लागि दातृ निकायहरूवीच छलफल भइरहेको छ। एशियाली विकास बैंक, विश्व बैंक, डिफिड र एसडीसीलगायतका दातृ निकाय र सरकारमित्र पनि आन्तरिक रूपमा छलफल भइरहेको छ। आउने केही दिनमित्र सरकारको तर्फबाट खाका तयार हुने जानकारी पाएको छौं।

**स्वीस सरकारले पूर्वाधार विकासमा लगानी गरेको धेरै वर्ष भइसक्यो, लगानीका लागि मुख्य समस्या चाहिँ को छ ?**

- समस्या धेरै छन्। मुख्य समस्या भनेकै आन्तरिक सुशासन हो। अन्य क्षेत्रमा भन्दा पूर्वाधारका क्षेत्रमा धेरै तुलो लगानी गर्नुपर्न हुन्छ। आन्तरिक सुशासन, पारदर्शिता नै सबभन्दा तुलो समस्या हो। त्यसैगरी बनिसकेका पूर्वाधारहरूको मर्मतसम्भार गर्ने संस्कृति नै हामीकहाँ हैन। हामीले लगभग एक सय अर्बन्दा अनुरूपको प्रतिफल पाउन सकेका छौं तर लगानी अनुरूपको प्रतिफल पाउन सकेका छैनौ। निर्माण भएका सम्पत्तिको सुरक्षा हुन नसक्नु अर्को चुनौती र समस्या हो। त्यसैले पूर्वाधार निर्माण गरेर मात्र हुँदैन, त्यसको संरक्षण गर्नु पनि हामी सबैको दायित्व हो।

## सामान्य मर्मत गर्ने पुल जोगाऔं



**नियमित सामान्य मर्मत तथा सरसफाईले भोलुङ्गे पुलको आयू ५० वर्ष भन्दा बढी हुन्छ ।**

स्पेन्सन बूज डिभिजन  
श्री महल ललितपुर

## मर्मत संभारलाई नीतिगत रूपमा अगाडि बढाउनु पर्छ



उमाशंकर साह  
योजना प्रमुख  
स्टपेन्सन बृज डिभिजन

**स्टपेन्सन बृज डिभिजन अन्तर्गत के कस्ता काम हुँदै आएका छन् ?**

- भोलुङ्गे पुल निर्माण गर्न आवश्यक ठाउँको विस्तृत सर्वेक्षण, डिजाइन र लागत तयार पार्नुका साथै निर्माण कार्यको अनुगमन यस डिभिजनले गर्दै आएको छ । डिभिजनले स्टपेन्सन र स्पेन्डेड पुलहरूको निर्माण गर्दछ । स्टपेन्सनमन्दा सस्तो हुने हुँदा साइटको अवस्था उपयुक्त भएमा स्पेन्डेड पुल बनाउने गरिन्छ । नेपालमा भोलुङ्गे पुलको निर्माण, डिजाइन र प्राविधिक सीपको विकासमा डिभिजनले अत्यन्त ठूलो उपलब्धि हासिल गरेको छ । डिभिजनका प्राविधिकहरूले भुटान, अफगानिस्तान, इण्डोनेशियालगायतका देशहरूमा गएर यहाँ आर्जको ज्ञान र सीपलाई सदुपयोग गर्दै आएका छन् ।

**लामो तरिको भोलुङ्गे पुल निर्माणको प्रक्रिया के हो ?**

## स्थानीय पुल शाखा

डोलिडार अन्तर्गत पुल शाखाबाट ३ वटा आयोजनाहरू सञ्चालनमा रहेका छन् ।

### १. भोलुङ्गे पुल क्षेत्रगत कार्यक्रम

एक घण्टाभन्दा बढीको फेरो लगाउनु नपर्ने गरी भोलुङ्गे पुलको निर्माण तथा मर्मत गरी स्थानीय जनतालाई बजार, आधारभूत सेवा र सामाजिक पुऱ्यामा सुनिश्चित गराउने उद्देश्यका यो कार्यक्रम तेश्रो वर्षमा सञ्चालन भइरहेको छ । यो कार्यक्रम अन्तर्गत धेरै मात्रामा १२० मिटर भन्दा छोटा तरिको तथा थोरै मात्रामा लामो तरीको भोलुङ्गे पुलहरूको निर्माण हुने गरेको छ । यो कार्यक्रम ७५ वटै जिल्लामा सञ्चालन भइरहेको छ । यस आ.ब.मा यस कार्यक्रमको लागि बेलायत सरकारले फलामे लट्टा र bulldog grips को लागि २१ करोड ७० लाख, एशियाली विकास बैंकले DRILP / RRRSDP मार्फत तथा विश्व विकास बैंकले RAIDP मार्फत आर्थिक सहयोग उपलब्ध गराएका छन् । RAIDP मार्फत विश्व बैंकबाट प्राप्त रकम स्टील पार्ट्स फेब्रिकेशनको लागि मात्र खर्च गरिने प्रावधान रहेको छ ।

### २. सामुदायिक पहाड़ सुधार परियोजना

ग्रामीण सडकलाई बाहेमास चलन सक्ने बनाई स्थानीय समुदायको जीवनस्तर सुधारमा टेवा पुऱ्याउने उद्देश्यले सामुदायिक पुऱ्यांच सुधार परियोजना सञ्चालन भएको हो । वी.पी. राजमार्गका करिडोर आसपासको क्षेत्रमा पर्ने ११ वटा ग्रामीण सडकमा ३३ वटा सडक पुलको निर्माण गर्नको लागि जापान अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग नियोगले ११ सय ९० मिलियन ऐन आर्थिक सहयोग उपलब्ध गराएको छ । परियोजना लागु भएको ५ जिल्लाहरूमा महोत्तरी, सिन्धुली, रामेछाप, काग्रेपलाञ्चोक र सिन्धुपाल्चोक रहेका छन् ।

### ३. स्थानीय स्तरका सडक पुल कार्यक्रम

ग्रामीण स्तरका सडकहरूमा पुल निर्माण गरी बाहेमास यातायात सुचारू गर्ने लक्ष्यका साथ स्थानीय सडक पुल कार्यक्रम सञ्चालन भइरहेको छ । नेपाल सरकारको बजेटबाट सञ्चालन भएको स्थानीय स्तरका सडक पुल कार्यक्रम आर्थिक वर्ष २०६३/०६४ बाट शुरू भइ सालबसाली रुपमा सञ्चालन भइरहेको छ । चालु आर्थिक वर्षमा नेपाल सरकारले ३४ करोड ७१ लाख बजेट यो कार्यक्रमको लागि छुट्याएको छ । देशका ७५ वटै जिल्लामा सडक पुल निर्माण तथा मर्मत गर्ने यस आयोजनाले हालसम्म स्थानीय स्तरका सडकहरूमा १६ वटा मोटरेवल पुल निर्माण गरिसकेको छ ।

यस कार्यक्रमलाई आर्थिक वर्ष ०६७/०६८ देखि स्विस सरकारले प्रथम चरणको प्राविधिक सहयोग समेत उपलब्ध गराइरहेको छ । यस अन्तर्गत आयोजनाले २ सय ९६ सडकपुल निर्माणका लागि Walk Over Survey गरिसकेको छ । Walk Over Survey बाट छनौट भएका मध्ये ६६ वटा सडक पुलको विस्तृत डिजाइन गर्न स्वीस सरकारको local Road Bridge Support Unit बाट ठेकका बन्दोबस्ती गर्ने कार्य भएको छ ।

- निर्माण व्यवसायीसँग एकमुष्ट ठेकका (Turn key package) अनुसारको सम्भौता गरी उनीहरूलाई पुल निर्माणको जिम्मा दिइन्छ । उठाभालुङ्गे पुल निर्माणको लागि डेढ वर्ष (१.५) देखि २ वर्षको समय दिइन्छ । Turn key contract हुने हुँदा यस कार्यालयले तोके अनुसारको गुणस्तर निर्माण व्यवसायी आफैले पूरा गर्नुपर्ने हुन्छ ।

**बनेका पुलहरू कतिको गुणस्तरीय छन् ?**

- डिभिजनले बनाएका पुलहरूको गुणस्तर अत्यन्त राम्रो छ । अहिलेसम्म बनेका पुलबाट कुनै दुर्घटना भएको जानकारी छैन । यस डिभिजन अन्तर्गत दक्ष प्राविधिक जनशक्ति रहेका र पुल निर्माणमा धेरै अनुभव हासिल गरेका निर्माण व्यवसायीहरूले निर्माण कार्य गर्ने हुँदा पुलहरूको निर्माण गुणस्तरयुक्त हुने गरेको छ ।

**काम गर्दा कस्तो खालको समस्या आइपरेका छन् ?**

- नदी माथि काम गर्नुपर्ने भएकोले वर्षायाममा काम गर्न नसकिने, समयमा बजेट निकासा नहुनु, लट्टा (cable) खारीद कार्य समयमा सम्पन्न नहुनु, निर्माण व्यवसायीले समयमा काम पूरा नगरिदिनु, दक्ष मिस्ट्रीको अभाव, बजार भाउ अनियन्त्रित रुपमा बढनु लगायतका समस्याहरूले काममा ढिलाई हुने गरेका छन् । साथै एक घण्टाभन्दा बढी फेरो लगाउनु नपर्ने गरी भोलुङ्गेपुल निर्माण गर्ने नीति भएपनि कतिपय अवस्थामा गाउँलेको माग र राजनीतिक दबावको कारण नीतिभन्दा बाहिर गएर पुल निर्माण गर्नुपर्न बाध्यता आउने गरेका छन् ।

**डिभिजनले बनाएका केही नमुना पुलहरूको बारेमा बताउनुसन्त ?**

- सबैभन्दा लामो दोधारा चाँदनी भोलुङ्गे पुल, सबैभन्दा अग्लो पर्वतको कुशमा ज्ञादी भोलुङ्गे पुल, सबैभन्दा बढी उचाइमा निर्मित हुँस्लाको हिल्स भोलुङ्गे पुल र सोलुखुम्बुको भोटेकोशी द्रस्त्र ब्रिज नमुनाको रुपमा रहेका छन् ।

**अहिलेसम्मको काम गराइबाट सिक्किम पाठ के हो ?**

- प्राविधिक जनशक्ति उत्पादनमा ध्यान दिनुपर्ने, समयमा बजेट विनियोजन हुनुपर्ने, मर्मत सम्भारलाई नीतिगत रुपमा नै लैजानुपर्ने, विस्तृत रिपोर्ट तयार गरी वास्तविक आवश्यकता पहिचान गर्नुपर्ने लगायतका मुख्य सिकाइ भएको छ । नेपालमा अफै पनि ३५० मिटरभन्दा लामो भोलुङ्गेपुलको डिजाइन गर्न प्राविधिक जनशक्तिको कमी छ त्यसैले राज्यले विशेष तालिम दिएर जनशक्ति तयार गरिनुपर्ने पर्छ । यसैगरी केबल उत्पादन देशमित्र बन्न सक्यो भने छिटो पुल निर्माण सम्पन्न हुने र स्वदेशी युँजी स्वदेशमा नै रहन्छ भन्ने सिकाई भएको छ ।

## सस्पेन्सन बृज डिभिजन



नेपालमा करिब ६ हजारभन्दा बढी नदीनालाहरू छन् । यी नदीनालामा आवश्यक पुलको अभावले हिमाली र पहाडी क्षेत्रमा बसोबास गर्ने समुदाय एक अर्काबाट सम्पर्कविहीन हुनु परिहरेको अवस्थालाई मध्यनजर गरी सन् १९६४ मा सरकारले सार्वजनिक निर्माण विभाग अन्तर्गत सस्पेन्सन बृज डिभिजन स्थापना गर्न्यो । भोलुङ्गे पुल निर्माणलाई वैज्ञानिक, व्यवस्थित र स्तरीय बनाउने उद्देश्यले स्थापना भएको यो डिभिजनले ग्रामीण क्षेत्रका जनताहरूको सामाजिक र आर्थिक स्तरमा पहुँच अभिवृद्धि गरी गरिबी न्युनिकरणमा सहयोग पुऱ्याउन लागिपरेको छ । भोलुङ्गे पुल निर्माणमा स्थानीय निकायलाई सहभागी र सक्षम बनाउने अभियायले डिभिजनले वि.स. २०५७ सालदेखि स्थानीय पूर्वाधार विकास तथा कृषि सङ्करण विभाग (डोलिडार) मातहत रहर काम गरिरहेको छ । यस डिभिजनले लामो तरिको भोलुङ्गे पुलहरू निर्माण गर्दै आएको छ । डिभिजनले निर्माण गरेको सबैभन्दा लामो पुल बर्दियाको दोधारा-चाँदनी पुल हो । यसको लम्बाई १४५२.१६ मिटरको छ ।

यस डिभिजनले देशका पचहत्तरै जिल्लामा लामो तरिको भोलुङ्गे पुलहरू निर्माण गर्दै आएको छ । डिभिजनले पाँच विकास क्षेत्रमा क्षेत्रीय कार्यालय खोलेर सम्बन्धित क्षेत्रमा भोलुङ्गे पुल निर्माण र अनुगमन गर्दै आएको छ ।

सस्पेन्सन बृज डिभिजन बाहेक डोलिडार अन्तर्गत स्थानीय पुल शाखा, स्थानीय स्तरमा जिल्ला विकास समिति, दुर्गम क्षेत्र विकास समिति र कादुरी नेपालबाट भोलुङ्गे पुलहरू निर्माण हुँदै आएका छन् ।

## स्थानीय सडकको पुल निर्माणमा मुख्य भूमिका निर्वाह गर्ने सक्छौं



माधव भट्टराई

प्रमुख

स्थानीय पुल शाखा, डोलिडार

**स्थानीय पुल शाखा अन्तर्गत के कस्ता काम भैरहेका छन् ?**

- स्थानीय पुल शाखा अन्तर्गत तीन वटा कार्यक्रमहरू सञ्चालन भैरहेका छन्, जसमा भोलुङ्गेपुल क्षेत्रगत कार्यक्रम अन्तर्गत देशका ७५ वटै चोटो तरी (Short span Trail Bridge) १२० मिटर भन्दा छोटा तथा लामो तरी (Long span Trail bridge) १२० मिटर भन्दा लामा भोलुङ्गेपुलहरू निर्माण भैरहेका छन् । यस्तै, सामुदायिक पुऱ्यांच सुधार परियोजनाले वीपी राजमार्गका करिडोर आसपासको क्षेत्रमा पर्ने ११ वटा ग्रामीण सडकमा ३३ वटा सडक पुल निर्माण गर्ने कामलाई निरन्तरता दिइरहेको छ । यसैगरी स्थानीय स्तरका सडक पुल कार्यक्रम अन्तर्गत देशका ७५ वटै चोटो सर्वेक्षणको लागि पठाइन्छ । विस्तृत सर्वेक्षणबाट पास भएर आपणि कार्यक्रम शुरू हुन्छ ।

**कार्यक्रम सञ्चालनको प्रक्रिया के हो ?**

- कार्यक्रम लागु गर्ने मुख्य संस्था भनेको जिल्ला विकास समिति हो । यसलाई जिल्ला प्राविधिक कार्यालयले प्राविधिक सहयोग गर्दै । जिल्ला विकास समितिले पुलको छोटो गरेपछि त्यसलाई केन्द्रले उपयुक्त छ छैन हेरेर उच्च प्राथमिकतामा परेका पुलहरूले विस्तृत सर्वेक्षणको लागि पठाइ

# RAP

RURAL ACCESS  
PROGRAMME

स्थानीय पूर्वाधार विकास तथा कृषि सङ्गठक विभाग (डोलिडार) मात्रहतका विभिन्न कार्यक्रमहरूमध्ये ग्रामीण पहुँच कार्यक्रम पनि एक हो । ग्रामीण भेगमा बाटोको निर्माण गरी यातायातको पहुँचमा अभिवृद्धि गर्ने र बाटोले प्रभाव पार्ने स्थानीय स्तरका गरिब तथा उपेक्षित वर्गलाई कार्यक्रममा समावेश गराई उनीहरूको जीविकोपार्जनमा समेत सुधार ल्याउने उद्देश्यले यो कार्यक्रम सञ्चालन भएको हो ।

भोजपुर, खोटाङ, संख्यासभा, तेहथुम, दैलेख, अछाम र डोटी गरी ७ जिल्लामा लागू भएको यो कार्यक्रम अहिले दोस्रो चरणमा सञ्चालन भइरहेको छ । यो कार्यक्रम सञ्चालनको लागि बेलायती अन्तर्राष्ट्रिय विकास मन्त्रालय (डिएफआइडी) ले सहयोग पुऱ्याइरहेको छ । ग्रामीण पहुँच कार्यक्रमको पहिलो चरणको कार्यक्रम अगस्ट २००१ बाट शुरू भई जुन २००८ सम्म सञ्चालनमा रहेको थियो । यो अवधिभित्र कार्यक्रम मार्फत २५३५ कि.मि. सहायक राजमार्ग

# ग्रामीण पहुँच कार्यक्रम (RAP)



र ३५६७ कि.मि जिल्ला सङ्गठक निर्माण कार्य सम्पन्न भएको थियो । यसको साथै सङ्गठक निर्माण तथा मर्मत कार्यबाट १० हजारभन्दा बढी गरीब तथा पिछडिएका परिवारलाई ६५ लाख श्रमदिन बराबरको रोगजारी सिर्जना प्राप्त भएको प्रभाव मूल्याङ्कनबाट आएको परिणामले देखाएको छ । यसले गर्दा लक्षित समुदायमा कामको खोजीमा खाडी लगायत अन्य मुलुकमा जाने मानिसमा कमि आएको, स्थानीय स्तरमा बजारको विकास हुन थालेको, जग्गा किन्ने र सम्पति जोड्ने काममा सक्रिय रहेका, महिलाहरूमा

निर्णयक, नेतृत्वदायी र सहभागिता जस्ता भूमिकामा वृद्धि भएको, वार्षिक आयमा सरदर २१८ प्रतिशत वृद्धि भएको लगायतका उपलब्धीहरू प्रभाव मूल्याङ्कनले देखाएको छ । पहिलो चरणमा कार्यक्रमले आशातित प्रगति हासिल गर्न सफल भएपछि दोस्रो चरणको कार्यक्रमलाई पनि दातृ निकायको

सहयोग प्राप्त भएको थियो । सन् अक्टोबर २००८ बाट शुरू भई २०१३ को मार्चमा सम्पन्न हुने दोस्रो चरणको कार्यक्रमका लागि बेलायत सरकारले २९.३ मिलियन पाउण्ड सहयोग उपलब्ध गराएको छ । ग्रामीण सङ्गठक ३६५ कि.मि सङ्गठक निर्माण गर्ने प्रस्तवित कार्यक्रम अनुसार ग्रामीण पहुँच कार्यक्रमले दोस्रो चरणको कामलाई तीव्रताका साथ अगाडि बढाइरहेको छ । यस चरणमा कार्यक्रमले सात जिल्लाको १२ वटा विभिन्न सङ्गठकहरूको निर्माण सम्पन्न गरिसक्युपर्ने छ । दोस्रो चरणको कार्यक्रमले समयावधिभित्र सोचे अनुरूपको लक्ष्य पूरा गर्ने विश्वास आयोजनाले लिएको छ ।

## विपन्न र उपेक्षित वर्गको आर्थिक स्थितिमा सुधार आएको छ



अर्जुन पौडेल  
डेपुटी प्रोग्राम मेनेजर  
ग्रामीण पहुँच कार्यक्रम

### ग्रामीण पहुँच कार्यक्रम अन्तर्गत कस्ता कामहरू भइरहेका छन् ?

- कार्यक्रम सञ्चालन भएका ग्रामीण सङ्गठकमा तोकिएको स्तर अनुसारको धुले सङ्गठक बनाउने काम भइरहेको छ । सङ्गठकले प्रभाव पारेका क्षेत्रका गरीब, उपेक्षित वर्गको जीविकोपार्जन तथा जीवनस्तर उठाउने काम पनि कार्यक्रम मार्फत भइरहेको छ । हामीले निर्माण गर्ने सङ्गठकमा महिला, गरीब, दलित, जनजाति वर्गका व्यक्तिहरूलाई विशेष प्राथमिकता दिने गरेका छौं । उनीहरूको कामको आधारमा ज्याला भुक्तानी हुन्छ । यसले उनीहरूको आम्दानीमा सिंधै योगदान पुगेको छ । यसको साथै उनीहरूलाई तरकारी खेती, पशुपालन लगायतका तालिमहरू दिई आएका छौं । हामी प्रार्थक्रममा सकिएपछि पनि लक्षित समुदाय कामको लागि खाडी

मुलुकमा भौतारिनु नपरोस् भनेर उनीहरूका लागि वैकल्पिक जीविकोपार्जन कार्यक्रम कसरी सिर्जना गर्न सकिन्छ भन्नेतिर हामीले सोचिरहेको छौं । यसका लागि सहकारीको स्थापना र सञ्चालनको लागि पनि सहयोग पुऱ्याइँदै आएका छौं भने जिल्लामा रहेका कृषि विकास कार्यालय, पशु कार्यालय, साना घरेलु विकास शाखाहरूको सहयोग ती समुदायमा कसरी पुऱ्याउन सकिन्छ भन्ने कुरामा प्रयासरत छौं ।

### कार्यक्रमले लक्षित समुदायको जीवनस्तर सुधार्न कस्तो सहयोग गरेको छ त ?

- गरीब तथा उपेक्षित वर्गको जीविकोपार्जनमा सुधार ल्याउन उनीहरूलाई सङ्गठक निर्माणमा समावेश गराउने भएकाले उनीहरूको आम्दानीमा कार्यक्रमले सिंधै योगदान पुऱ्याएको छ । यसको साथै आयोजनाले दिएको तरकारी खेती, पशुपालनको तालिमलाई उनीहरूले सदुपयोग गरेका छन् । करेसावारीमा तरकारी लगाई बजारमा पुऱ्याउने भएकाले उनीहरूको बजारसम्मको पहुँच बढेको छ । अहिले सबै सङ्गठकमा गरी औसत ७४२ वटा सङ्गठक निर्माण समूहहरू छन् । ती हरेक समूहमा औसत १ लाख २५ हजार बचत भएको देखिन्छ । यो बचतको रकम आय आर्जनको काममा समूहबाट ऋण लिने र समूहलाई नै फिर्ता गर्ने गरेका छन् । यी सम्पूर्ण क्रियाकलापले रोगजार वा आम्दानीको स्रोतको सिर्जना भएकोले (Short term migration) छोटो समयावधिको लागि भारतमा बासाई सराई गर्न दरमा कमी आएको हाम्रो अध्ययनले देखाएको छ । हामीले संगठनभन्दा बाहिरको परामर्शदातालाई कार्यक्रमको प्रथम चरणको प्रभाव मूल्यांकन अध्ययन गर्न लगाएका थिएँ । त्यो अध्ययनबाट उनीहरूको आम्दानीमा वार्षिक २१८ प्रतिशत

वृद्धि भएको पाइएको छ । यसको साथै कार्यक्रम लागु भएपछि सुनको गहना लगाउने, स्वास्थ्य परीक्षण गर्न समयमा हेत्थ पोष्ट जाने, बच्चाहरूलाई खोप लगाउने, बच्चाहरूलाई राम्रो विद्यालयमा पठाउने, खेत जोड्ने, घर बनाउने, घरमा सोलार प्यानल राख्ने जस्ता कुराहरूमा उल्लेख्य रूपमा वृद्धि भएको पाइयौ । हाम्रो लक्ष्य अनुसार विभिन्न क्षेत्रमा गरीब तथा उपेक्षित समुदायको जीवनस्तर बढाउने काममा कार्यक्रमले राम्रो योगदान पुऱ्याएको पाइएको छ । दोस्रो चरणको कार्यक्रमले समयावधिभित्र सोचे अनुरूपको लक्ष्य पूरा गर्ने विश्वास आयोजनाले लिएको छ ।

### अहिले सङ्गठकमा काम गरिरहेका मानिस आयोजना सकिएपछि बेरोजगार हुन पुग्छन्, उनीहरूलाई कतै संलग्न गराउने सोच राखिएको छ कि छैन ?

- जो मानिसहरू सङ्गठकको काममा संलग्न रहे, हिजोको दिनमा उनीहरू अदक्ष थिए । अदक्ष मानिसहरूलाई काममा लगाएर दक्षता हासिल गराउने काम हामीले गन्ह्यौ । हिजो पर्खाल लगाउन, जालीमा ढुङ्गा भर्न नसक्ने व्यक्तिहरू आज पोख्त भएका छन् । कार्यक्रममा महिलाको प्रतिनिधित्व ४२ प्रतिशत छ । हामीले काम गराउन २० जनाको निर्माण समूह बनाउँछौं । २० जनामा ६/७ जना मानिस प्राविधिकले सिकाएको ज्ञान, सीपलाई अनुसरण गरेर आज दक्ष भइसकेका छन् । त्यो दक्षताले भोलिका दिनमा गाउँविपरि कुनै पनि विकास निर्माणको कामहरू सञ्चालन हुँदा दक्ष श्रम दिनसक्तै क्षमता उनीहरूमा विकास भएको छ । जसले गर्दा भोलिका दिनमा सञ्चालन हुने आयोजनाहरूमा उनीहरूको जनसहभागिता उल्लेख्य रूपमा बढ्ने देखिन्छ ।

### द्र्याक खोलिएका.....

अडिट गरिराखेको छ । गुणस्तरीयता जाँच गर्न ७५ वटै जिल्लामा प्रयोगशालाको स्थापना गरिएको छ । त्यसैले पूर्वाधार निर्माणको कामलाई सङ्केतमा गुणस्तरयुक्त बनाउने काशिस भइराखेको छ । तर सरकारी बजेटबाट निर्माण भएका पूर्वाधारहरू दातृ निकायको सहयोग गरेका छौं । उनीहरूको कामको आधारमा ज्याला भुक्तानी हुन्छ । यसले उनीहरूको आम्दानीमा सिंधै योगदान पुगेको छ । यसको साथै उनीहरूलाई तरकारी खेती, पशुपालन लगायतका तालिमहरू दिई आएका छौं । हामी प्रार्थक्रममा सकिएपछि पनि लक्षित समुदाय कामको लागि खाडी

गर्ने हो । अहिलेसम्मको निर्माण कार्यलाई दातृ निकायले सङ्कारात्मक रूपमा हेरेका छन् । समयमा काम सम्पन्न नहुने गरेकाले समयमै काम सक्न र गुणस्तरता कायम राख्न आवश्यक प्रविधि र प्राविधिको व्यवस्था गर्नुपर्ने सुझाव दिएका छन् । साथै निर्माण भइसकेका सङ्गठकको स्तरोन्तरी र मर्मतसम्भार गर्नुपर्नेमा पनि विशेष जोड दिई आएका छन् ।

### मुख्य रूपमा विभागका के-के समस्या छन् ?

- पहिलो समस्या दक्ष प्राविधिक जनशक्तिको अभाव हो । दोस्रो समस्या जिविस र जिल्ला प्राविधिक कार्यालयीय भूमिका र जिम्मेवारीमा अस्पष्टता हो । इन्जिनियरिङ कामको निर्देशन पनि एलडीओले दिने गरेकाले इन्जिनियरहरूले असन्तुष्टि जनाउँदै आएका छन् । इन्जिनियरिङ कामको व्यवस्थापन इन्जिनियरहरूले मात्र गर्नुपर्छ भन्ने माग इन्जिनियर साथीहरूको छ । त्यसैगरी अर्को समस्या भनेको वरिष्ठताको हो । स्थानीय विकास अधिकारी नयाँ आउने र जिविसमा ८/१० वर्ष काम गरिसकेका डिझाइनरले उही श्रेणीका नयाँ कर्मचारीको अन्डरमा बसेर काम गर्नुपरेका कारण द्वन्द्वको स्थिति पैदा भएको छ र काम गर्ने असहज परिस्थितिको सिर्जना भएको छ । यी बाहेक मन्त्रालयमा भौतिक पूर्वाधार विकास महाशाखा गठन हुनु पनि उक्तिकै जरूरी छ ।

### आगामी दिनमा कस्ता खालका योजना विभागमार्फत सञ्चालन हुन्छन् ?

- विभागमार्फत आउने मुख्य आयोजना त सङ्गठक नै हो । विकासको मेरुदण्ड भनेको सङ्गठक नै हो । पूर्वाधारको पनि

### पूर्वाधार सङ्गठक भएकाले यसलाई सर्वयाम सञ्चालन गर्नका लागि यसलाई बढी प्राथमिकता दिइने छ । त्यसबाहेक सङ्गठक पुलका आयोजना ल्याउन समेत हाम्रो ध्यान केन्द्रित भएको छ । साथै ग्रामीण खानेपानी, नदी नियन्त्रण र सिंचाईका कार्यक्रम लाई समेत निरन्तरता दिने कार्यक्रम छ ।

### राजनीतिक दबाव कत्तिको सामना गर्नुपरेको छ ?

- दातृ निकायबाट सञ्चालित कार्यक्रममा खासै दबाव आउँदैन । नेपाल सरकारको बजेटलाई आफ्नो स्थानमा लैजान पाए हुन्थ्यो भन्ने चाहना सबैको हुन्छ । स्थानीय जनप्रतिनिधिले आफ्न

# जिल्ला सडक सहयोग कार्यक्रम (DRSP)



नेपाल सरकार तथा स्वीस सरकार विकास नियोगको साफेदारीमा सन् १९९९ देखि जिल्ला सडक सहयोग कार्यक्रम सञ्चालन हुँदै आएको छ। पहिले तीन चरण यो कार्यक्रम ६ जिल्लाहरू (ओखलढुङ्गा, रामेछाप, सिन्धुली, दोलखा, काभ्रेपलाञ्चोक र सिन्धुपाल्चोक) मा सञ्चालन भएको थिए। सन् २०१० देखि कार्यक्रमको चौथो चरण चार जिल्लाहरू (ओखलढुङ्गा, खोटाङ्ग, रामेछाप र सिन्धुली) मा सञ्चालन भइरहेको छ। यस कार्यक्रमको चौथो चरणको अवधि जुलाई २०१० देखि जुलाई २०१३ सम्म रहेको छ। यस कार्यक्रमको अनुमानित बजेट रु. १ अर्ब ३८ करोड ७५ लाख रहेको छ। जसमध्ये नेपाल सरकार, जिल्ला विकास समितिको रु. ४५ करोड ९२ लाख र स्वीस सरकार विकास नियोगको रु. ९२ करोड ८३ लाख रहेको छ।

यस कार्यक्रमको मुख्य उद्देश्य सडक क्षेत्रभित्र पर्ने उपेक्षित तथा विपन्न वर्गहरूको पहुँच ग्रामीण पूर्वाधारमा पुन्याएर उनीहरूको जीवनस्तर सुधार गर्नु हो। यसैरी कार्यक्रमले सडक कार्यहरूमा रोजगारीको साथै सामाजिक विकासका विशेष क्रियाकलापहरूबाट समुदायको उपेक्षित तथा गरिब वर्गलाई साधन र अवसरमा पहुँच सुनिश्चित गर्दछ।

कार्यक्रमले चौथो चरणमा १०० कि.मि. सडक निर्माण, ५० कि.मि. सडक पुनर्स्थापना गर्ने लक्ष्य राखेको छ। त्यसैरी २१० कि.मि. सडकलाई हरेक वर्ष नियमित रम्त संभार गर्ने लक्ष्य पनि कार्यक्रमको रहेको छ। यसले स्थानीय स्तरमा १६,००,००० श्रमदिन रोजगारको अवसर सिर्जना गर्नेछ। जसमध्ये ६६ प्रतिशत श्रमदिन विपन्न समुदायबाट सिर्जना गरिने छ। सडकमा काम गर्ने कामदारहरूमध्ये कम्तिमा ४० प्रतिशत महिला कामदारहरूलाई अवसर दिने गरिएको छ भने स्थानीय सडक समन्वय समिति, स्थानीय सडक उपभोक्ता समिति आदि जस्ता स्थानीय संस्थामा ४० प्रतिशत सदस्यता महिलाको हुनेछ। विपन्न समुदायलाई दिगो जीवनस्तर सुधारका लागि ८०० जना महिला तथा पुरुषलाई सडक निर्माण सम्बन्धी विशेष सीप उपलब्ध गराउने छ भने १६०० विपन्न परिवारलाई विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्थामा समन्वय गराई थप सीप, सूचना र श्रोतबाट लाभान्वित बन्न सक्ने अवसर सिर्जना गरिने छ।

चौथो चरणको १.५ वर्षसम्म आईपुगदा कार्यक्रमले विकट पहाडी जिल्लाहरूमा सडक निर्माण गरेर स्थानीय जनतालाई यातायात सुविधामा सहजता बनाउने मात्र भई उनीहरूको जीवनस्तर सुधार्न र समाज परिवर्तन गर्ने पनि अहम भूमिका

निर्वाह गर्दै आएको छ। गरिबीको रेखामुनि रहेका जनताको जीवनस्तर सुधारका लागि विभिन्न आयआर्जनका काम र सीपमुलक तालिमहरू सञ्चालन गरिएको छ। स्थानीय जनतालाई स्थानीयस्तरमा रोजगारी दिलाउने उद्देश्यले सडक निर्माण सम्बन्धी विभिन्न सीपमुलक तालिम समेत सञ्चालन गरिएको छ।

हालसम्म स्थानीयस्तरमा सडक निर्माणबाट लगभग ११,००,००० श्रमदिन बराबरको रोजगारी सिर्जना भएको छ। जसमध्ये ७,००,००० श्रमदिन रोजगारी विपन्न समुदायले प्राप्त गरेका छन् र करिब ३,००,००० श्रमदिन रोजगारी महिला कामदारहरूले प्राप्त गरेका छन्। सडक निर्माण तथा पुनःस्थापनाबाट करिब ४३ करोड रुपैयाँ स्थानीय कामदारलाई भुक्तानी भैसकेको छ। सडक निर्माणबाट उल्लेखनीय

आयआर्जनको अवसर सिर्जना भएकाले रोजगारीको लागि भारत एवं अन्य खालीमुलुकमा जानुपर्ने बाध्यतामा कमि आएको छ। आफैनै समुदायमा रोजगारीको अवसर प्राप्त भएको र प्रतिदिन रु ४५० सम्म आयआर्जन हुनसक्ने भएकाले अधिकाश विपन्नवर्गबाट आएको कामदारले पुरानो ऋण तिरेर, जग्गा जमिन जोडेर, नयाँ व्यवसाय शुरू गरेका छन् र बालबच्चाहरूको गुणस्तरीय शिक्षा एवं स्वास्थ्यमा समेत लगानी गर्न सक्षम भएका छन्।

सडक निर्माण तथा सुधारबाट सार्वजनिक उपभोग र सेवाको पहुँचमा पनि उल्लेखनीय वृद्धि भएको छ। सार्वजनिक सेवाहरूमा कार्यक्रम शुरू हुनुभन्दा पहिलेको स्थिति भन्दा ८३ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। साथै सार्वजनिक बस तथा दुवानीका गाडीहरूको निरन्तर सञ्चालनमा वृद्धि भइ दुवानी खर्चमा ३४ प्रतिशतले कमी आएको छ।

## स्थानीय वासिन्दा सवल बढै गएका छन्



जीवन गुरुगाई  
टास्क मेनेजर  
ठिआउस्पी, डिलिडाट

चौथो चरणका प्रस्तावित कार्यक्रमहरू के के छन्?

- नयाँ सडक बनाउने, भैरहेका सडकलाई नियमित रम्त गर्ने र सडकलाई पुनर्स्थापना गर्ने कार्यक्रमहरू छन्। ३ वर्षको कार्यक्रममा १०० कि.मि. नयाँ सडक बनाउने, ५० कि.मि. सडक पुनर्स्थापना गर्ने र २१० कि.मि. सडकलाई हरेक वर्ष नियमित रम्त सम्भार गर्ने लक्ष्य अनुरूप काम भइरहेको छ।

आयोजनाले लक्षित समुदायको जीवनस्तर सुधार्न कस्तो सहयोग गरेको छ?

- सडक समूहमार्फत काम हुने भएकोले उनीहरू यसमा प्रत्यक्ष संलग्न हुने हुँदा उनीहरूको आयआर्जन सुधारमा सहयोग पुगेको छ। कार्यक्रम सञ्चालन भएको ४ जिल्लामा प्रतिदिन करिब ५ हजारम्बन्दा बढीले सडकमा काम गरिरहेका छन्। उनीहरूले एक आर्थिक वर्षमा काम गर्दा ६०/७० हजार कमाई गरेको पाइएको छ। यसले गर्दा कार्यक्रम लागु भएका क्षेत्रमा विदेश जानेको संख्यामा कमी आएको छ। त्यसैले यस्तो खालको कार्यक्रम जिल्लामध्ये सञ्चालन गरेर कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिन सकेमा ग्रामीण भैगका समुदायको जीवनस्तर सुधारमा परिवर्तन ल्याउन सकिन्थ्यो।

कार्यक्रम सकिएपछि पनि स्थानीयको आयस्तर यथावत राख्न कस्तो योजना बनाइएको छ?

- स्वीस सरकारले लगानी गरेको अन्य कार्यक्रम पनि जिल्लाहरूमा छन्। लीली, साना सिंचाई, तरकारी खेतीको कार्यक्रमका साथै सामुदायिक वनको कार्यक्रम पनि छ। सडकको कार्यक्रम सञ्चालन भएका जिल्लाका गाविसहरूमा यस्तो कार्यक्रम पनि सँग-सँगै सञ्चालन भैरहेकाले ती गाविसका मानिसहरू आर्थिक रूपले सबल

भैरहेका छन्। यो कार्यक्रमबाट सिकेको ज्ञानले उनीहरू अन्य कार्यक्रममा दक्ष कामदारको रूपमा काम पाउन सक्छन्। साथै कार्यक्रम मार्फत दिइने स्वरोजगारका उपायहरूले उनीहरू आयआर्जनमा सक्रिय हुने हुँदा कार्यक्रम सकिएपछि पनि आत्मनिर्भर हुने विश्वास गरिएको छ।

उनीहरूको प्रतिक्रिया कस्तो पाउनु भएको छ?

- सडक निर्माणको कार्यक्रमले उनीहरूमा उत्साह थपिएको छ। एक त गाडीको सुविधा पाउने अर्को रोजगार पाउने भएकोले उनीहरू खुसी छन्। सडकको कार्यक्रम सञ्चालन भएका जिल्लाको गाविसहरूमा तरकारी खेती, सामुदायिक वनको कार्यक्रम पनि स्वीस विकास सहयोग नियोगले लागु गरेको कारण त्यो गाविसको मानिसहरू आर्थिक रूपले सबल भैरहेका छन्। त्यो अन्य गाविसका समुदायले पनि सिक्छन भन्ने विश्वास छ।

## जीवनस्तर सुधारको लागि स्थानीय पूर्वाधार कार्यक्रम (लीली)

- साना किसान तथा विपन्न समुदायले कृषक व्यवस्थित सिंचाई प्रणालीहरूको निर्माण, व्यवस्थापन र दिगो रूपमा सञ्चालन गरी समान फाइदा प्राप्त गर्ने छन्।



जीवनस्तर सुधारको लागि स्थानीय पूर्वाधार (LILI) कार्यक्रम सन् २००४ देखि सिंचाई चरणको रूपमा शुरू भएको हो। नेपाल सरकार र स्वीस सरकारबिचको सम्झौता अनुरूप स्वीस सरकार विकास सहयोग एस.डि.सी. र हेल्पेटास स्वीस इन्टरकोपरेसनको सहयोगमा सन् २००६ देखि २००९ सम्म पहिलो चरण सम्पन्न भई २००९ देखि २०१३ सम्मको लागि सोसाँ चरणको कार्यक्रमलाई अगाडि बढाएको छ। कार्यक्रमको अपेक्षित प्रमुख नतिजाहरू निम्न अनुसार हुनेछन्:

पहिलो चरणमा साना सिंचाईको साथै विद्यालय, सामुदायिक भवन, कृषि उपज संकलन केन्द्र निर्माण जस्ता कार्यमा समेत सहयोग गरेको यस कार्यक्रमले दोस्रो चरणमा कार्यक्रमलाई अगाडि बढाएको छ। कार्यक्रमको अपेक्षित प्रमुख नतिजाहरू निम्न अनुसार हुनेछन्:

चरण	योजना संख्या	लाभान्वित घरधुरी	सिंचित क्षेत्रफल (हेक्टर)
सिंचाई चरण (२००४-०६)	२	२३२	५३
पहिलो चरण (२००६-०९)	६१	२८४२	५०५
दोस्रो चरण (२००९-१३)	१६७	८३५०	१२५३
जम्मा	२३०	११४१४	१८११

- जि.वि.स., गा.वि.स., स्थानीय सेवा प्राथमिकता आधारमा कुलो तथा प्लाष्टिक पोखरी सिंचाई योजनाहरूको निर्माणमा सहयोग गर्दै आएको हो। कुलो सिंचाई योजना नयाँ, तथा पुनर्निर्माण हुन सक्दछ भने पोखरी सिंचाई योजना पूर्ण रूपमा नयाँ नै हुने गर्दछ। साधारणतया कुलो सिंचाई योजना खाद्यान्न बालीको उत्पादन बृद्धिको लागि सञ्चालन गरिन्छ भने पोखरी सिंचाई योजना तरकारी बालीको लागि उपयुक्त हुने गरेको छ।

यस कार्यक्रमले दैलेख, जारजरोकोट, कालिकोट, अछाम, दोलखा, रामेछाप, ओखलढुङ्गा र खोटाङ्ग गरी ८ जिल्लामा ३६० वटा कृषक व्यवस्थित साना सिंचाई योजना निर्माण मार्फत १८,००० विपन्न कृषकहरूको २,७०० हेक्टर जग्गामा सिंचाई सुविधा पुन्याई खाद्य सुरक्षामा सुधार ल्याउने लक्ष्य राखेको छ।

यो कार्यक्रम हेल्पेटास स्वीस इन्टरकोपरेसनले केन्द्रीय तहमा स्थानीय विकास मन्त्रालय, स्थान

# स्थानीय यातायात पूर्वाधार क्षेत्रगत कार्यक्रम (RTI SWP)

ग्रामीण तथा शहरी क्षेत्रलाई राजमार्ग तथा सहायक राजमार्गहरूसँग जोडी यातायात सुविधा उपलब्ध गराउने, कृषि उत्पादनलाई बजारीकरण गर्न सहयोग पुऱ्याउने, कृषि क्षेत्रलाई व्यवसायीकरण तथा विविधिकरण गर्न सधाउने, स्थानीय स्तरमा बसोबास गर्न जनतालाई समयमै अत्यावश्यक सेवाहरू प्राप्त गर्न सुगम बनाउने तथा स्थानीय स्तरमा रोजगार वृद्धि गरी जनताको जीवनस्तर उकास्न सहयोग गर्न उद्देश्यले स्थानीय यातायात पूर्वाधार क्षेत्रगत कार्यक्रम (RTI SWP) सञ्चालन भएको हो ।

नेपालका ७५ वटै जिल्ला विकास समिति र ५८ वटै नगरपालिकामा नेपाल सरकारले हरेक बर्ष यो कार्यक्रम सञ्चालन गर्दै आएको छ । ग्रामीण क्षेत्रको विकासमा यातायात जस्तो महत्वपूर्ण पूर्वाधारको विकासको कामलाई निरन्तरता दिन आयोजनाको रूपमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने निर्णय अनुरूप आ.व. ०३३/०३४ सालदेखि नै विभिन्न नामबाट सरकारले यो कार्यक्रम सञ्चालन गर्दै आएको हो । शुरुवातमा गोरेटो-घोडेटो आयोजनाको नामले सञ्चालित यो कार्यक्रम स्थानीय विकास निर्माण आयोजना, स्थानीय विकास निर्माण एवं कृषि सडक आयोजना, कृषि तथा

स्थानीय स्तरका सडक आयोजना हुँदै दुई आर्थिक वर्ष ०६६/०६७ देखि स्थानीय यातायात क्षेत्रगत कार्यक्रमको नामबाट सञ्चालन भइ स्थानीय स्तरमा सडक सम्बन्धी काम गरिरहेको छ । यस कार्यक्रमले स्थानीय स्तरको यातायात प्रणालीको विकासमा ठूलो योगदान पुऱ्याउँदै ग्रामीण जनताको सडक यातायातको पहुँचमा अभिवृद्धि गरेको छ ।

कच्ची सडक निर्माण गर्ने, घोडेटो बाटो निर्माण गर्ने, सडक ग्रामेल, कालोपत्रे तथा आवश्यक संरचना निर्माण गरी स्तरोन्नती गर्ने, सडक मर्मत सुधार गर्ने तथा पुलपुलेसा निर्माण गर्ने लक्ष्य लिई यो कार्यक्रम सञ्चालन भैरहेको छ ।

हालसम्म यस परियोजनाले ९ हजार ९ सय २२ किलोमिटर कच्ची सडक निर्माण, २ हजार ९ सय ६० किलोमिटर घोडेटो बाटो निर्माण, ३ हजार ९ सय ४५ किलोमिटर सडक ग्रामेल, २ सय ३ किलोमिटर सडक कालोपत्रे, ५ हजार ९ सय ७५ किलोमिटर सडक मर्मत सुधार र ४ हजार ३ सय ७० गोटा ससाना पुलेसाहरूको निर्माण कार्य सम्पन्न गरेको छ ।

यस कार्यक्रमले गत आ.व. देखि ग्रामीण यातायात विकासको राष्ट्रिय नीति अनुरूप योजनाबद्द रूपमा यातायात विकासमा

कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने ग्रामीण सडकहरूको राष्ट्रिय तथ्याको आवश्यकता पर्ने कुरालाई ध्यानमा राखी ग्रामीण सडकहरूको डिजिटाइझ नक्शा सहितको अभिलेख तयार गर्ने कार्यलाई प्राथमिकता दिई कार्य गर्दै आएको छ ।

स्थानीय यातायात पूर्वाधार क्षेत्रगत कार्यक्रमले नेपाल सरकारको ग्रामीण यातायात पूर्वाधार क्षेत्रगत अवधारणाको नीति अनुरूप आर्थिक वर्ष २०६६/०६७ देखि ग्रामीण यातायात पूर्वाधार मर्मत सम्भार परीक्षण (RTI SWP Maintenance) भनेर ७ जिल्लामा परीक्षणको रूपमा कार्यक्रम समेत सञ्चालन गरेको छ । यस अन्तर्गत डेल्टापुरा, दैलेख, सुखुवासभा, मोरङ, भापा, पर्वत, सिन्धुपाल्योक रहेका छन् । परीक्षणको रूपमा सञ्चालनमा रहेको ग्रामीण यातायात पूर्वाधार क्षेत्रगत कार्यक्रमले यस वर्षदेखि थप १० जिल्लामा कार्यक्रम विस्तार गरेको छ । जसमा तेह्रथुम, भोजपुर, खोटाङ, ओखलढुङ्गा, रामेछाप, अर्धखाँची, कैलाली, डोटी र अछाम रहेका छन् । कार्यक्रमको प्राथमिकतामा परेका ग्रामीण भेगका सडकहरूको मर्मत गर्ने उद्देश्यको साथ यो कार्यक्रम सञ्चालन भएको हो । आगामी वर्षहरूमा थप जिल्लामा यो कार्यक्रम विस्तार गरी ७५ वटै जिल्लालाई समेतने बताइएको छ ।

## भएको सडक सञ्चालनलाई सर्वयाम सञ्चालन गर्ने तिर लाग्नुपर्छ

यो कार्यक्रमले के कस्ता कामहरू गर्दै आएको छ ?

- ७५ वटै जिल्ला र ५८ नगरपालिकाहरूमा स्थानीय स्तरका सडकहरूको द्रयाक खोल्ने, ग्रामेल गर्ने, कालो पत्रे गर्ने, सडक मर्मत संभार गर्ने, सडक सर्वेक्षण गर्ने, स-साना पुल पुलेसा कल्पर्ट निर्माण गर्ने र लागत सहभागितामा बहुबर्षिय योजनाको रूपमा मफौल खालका पुलहरूको निर्माण गर्ने आदि कार्य गरिरहेको छ ।

आयोजनाले मर्मत सम्भारको काम पनि गरिहेको छ नि होइन ?

- सडक नेटवर्क अत्यधिक भएको कुरालाई मध्यनजर गरी सरकारले यो कार्यक्रममा दुईवटा नीति त्याएको छ । पहिलो सर्वयाम र मौसमी सडकलाई मर्मत सम्भार गरी सञ्चालन योग्य बनाइराख्ने र अर्को माटे सडकलाई सञ्चालन योग्य सडकमा परिणत गर्ने । पुल पुलेसा र कल्पर्ट जस्ता संरचनाको निर्माण हुन नसक्नाले अत्यधिक सडक सञ्चालनमा आउन नसकेको हो । त्यसैले पहिलो प्राथमिकता निर्माण भएका सडकमा सवारी सञ्चालन गर्नु हो । त्यसका लागि आर्थिक वर्ष २०६६/०६७ देखि ग्रामीण यातायात पूर्वाधार मर्मत सम्भार परीक्षण (RTI SWP Maintenance) भनेर ७ जिल्लामा परीक्षणको रूपमा कार्यक्रम समेत सञ्चालन गरिएको र क्रमिकरूपमा सबै जिल्लाहरूमा उत्तर मर्मत सम्भार कार्यक्रम सञ्चालन गरिने लक्ष्य रहेको छ ।

कार्यक्रम सञ्चालनका समस्या के क्ष्यन्ति ?

- योजना अनुरूप बजेटको व्यवस्था नभएको, स्थानीय स्तरमा प्राविधिक जनसक्तिको अभाव, उपयुक्त अनुगमन निरीक्षणमा कमी, योजना छनोट प्रक्रिया अवलम्बन नहुँदा योजना सञ्चालन वृद्धि तथा क्रमागत योजना पूरा नहुँदै ती योजना न्युन प्राथमिकतामा परेका वा स्थगित भएको अवस्था छ । भएको सडक नेटवर्कलाई सर्वयाम सञ्चालन हुँदैतर लानुपर्छ । सै उपलेपत्रे गर्ने नसके पनि ग्रामेल स्तरको सडक निर्माण गर्ने हाल्लो लक्ष्य हो ।

कार्यक्रम सञ्चालनमा लिएको हालको नीति के छ ?

- उपलब्ध श्रोत साधनलाई अधिकतम रूपमा उपयोग गरी प्राथमिकताको आधारमा कार्यक्रम तर्जुमा र संचालन गर्ने उद्देश्यले स्थानीय निकायमा सर्वानुदानको रूपमा पठाइएको बजेटलाई धेरै योजना छनोट गरी बजेट छनै प्रवृत्तिलाई कहि हदसम्म भए पनि नियन्त्रण गर्ने उपलब्धी मुलक काम होस भन्ने अभिप्रायले प्रत्यक्ष जिल्लामा जिल्ला यातायात गुरुर्योजनाले प्राथमिकता प्रदान गरेका सडकमध्ये कुनै एक सडक योजना छनोट गरी सो योजनामा रु. २० लाखभन्दा घटी रकम विनियोजन गर्न नपाइने र सो सडक योजना सम्पन्न न भएसम्म निरन्तरता प्रदान गर्न अनिवार्य गरिएको हुन्छ । योजनागत बजेट विनियोजन गर्दा मर्मत संभार कार्य बाहेक जिल्ला यातायात गुरुर्योजनाले प्राथमिकता प्रदान गरेका सडकमा रु ५ लाखभन्दा बढी बजेट विनियोजित गर्नु पर्ने छ । क्रमागत आयोजनाहरूका लागि कम्तिमा ८० प्रतिशत रकम विनियोजित गर्नु पर्ने छ । क्रमागत योजनाहरूलाई विनियोजित रकमबाट सडक सर्वयाम संचालन योग्य बनाउन विनियोजित रकमबाट सडक सर्वयाम संचालन योग्य बनाउन गर्नुपर्ने छ ।



गंगाबहादुर बस्नेत

प्रमुख

स्थानीय यातायात पूर्वाधार क्षेत्रगत कार्यक्रम

संरचना निर्माण तथा स्तरोन्नति गर्ने कार्यलाई प्राथमिकता दिनु पर्ने छ । कृषि तथा स्थानीय स्तरका सडक आयोजनाको लागि प्रति वर्ष उपलब्ध कूल बजेट रकमको कम्तीमा ५ प्रतिशत रकम सडक मर्मत संभारको लागि अनिवार्य रूपमा विनियोजन गरी मर्मत संभार कोषमा जम्मा गरी ग्रामीण सडक मर्मत संभार निर्देशिकामा व्यवस्था भए अनुसार खर्च गर्नु पर्ने छ । सडक पुल निर्माण गर्नेको लागि उपलब्ध श्रोत र साधनलाई ध्यानमा राखि स्थानीय निकाय र नेपाल सरकारको लागत साफेदारी (क्रमशः ३०% र ७०%) मा बहुवर्षिय योजनाको रूपमा बजेट विनियोजन गरी कार्यान्वयनको व्यवस्था गर्नुपर्ने छ ।

## सामुदायिक सिंचाई आयोजना



जनजाति, महिला, गरीब, पिछडिएका र सिमान्तकृत वर्गका कृषकहरूलाई सिंचाई सुविधा उपलब्ध गराई उनीहरूको आर्थिक स्थिति सुधार गर्ने उद्देश्यले सामुदायिक सिंचाई आयोजना (CIP) सञ्चालन भैरहेको छ ।

कञ्चनपुर, कैलाली, दाङ, कपिलवस्तु, डोटी, सल्यान, प्युठान, रुकुम, रोल्पा, बजाङ, जुम्ला र मुगु गरी १२ वटा जिल्लामा यो आयोजना सञ्चालनमा रहेको छ । एशियाली विकास बैंक (एडीबी) को २६.४ मिलियन डलर अनुदान सहयोग, नेपाल सरकारको ६.६ मिलियन डलर र स्थानीय समुदायको ३.८ मिलियन डलर गरी कुल ३६.८ मिलियन डलर यो आयोजना निर्माणमा खर्च गर्ने योजना रहेको छ ।

८ फेब्रुअरी २०११ बाट शुरू भएको यस आयोजनामा हालसम्म १२ वटै जिल्लाबाट आयोजना इलाका छनोट भई जिल्लामा आयोजना सम्बन्धी अभियुक्ती कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, प्राविधिकहरूलाई तालिम दिने काम सम्पन्न भएको छ । अहिले तयारी चरणमा रहेको हुँदा आगामी आ.व. २०६९/७० देखि मात्र निर्माण कार्य सञ्चालन हुने लक्ष्य आयोजनाको रहेको छ । १५ फेब्रुअरी २०१७ सम्मको आयोजनाको समयावधि रहेको छ ।

## स्थानीयको जीवनस्तर उकास्ने आयोजनाको लक्ष्य हो



प्रकाश थापा  
आयोजना सम्योजक  
सामुदायिक सिंचाई आयोजना

आयोजनाको प्रस्तावित कार्यक्रमहरू के क्ष्यन्ति ?

- २ सय सतही सिंचाई र १ सय स्थालूट्यूवेल योजना गरी ३ सय वटा योजना सम्पन्न गर्ने, सामुदायिक सिंचाई आयोजनाबाट कृषकद्वारा व्यवस्थित स-साना सिंचाई योजना निर्माण तथा पुनर्स्थापना गरी कुल १७ हजार हेक्टर भूमिमा दीगो सिंचाई सुविधा पुऱ्याई स्थानीय कृषक समुदायको जीवनस्तर उकास्न टेवा पुऱ्याउने लागायतका कार्यक्रमहरू छन् ।

अहिले के कस्ता कामहरू भैरहेका छन् ?

- तयारी चरणका कामहरू भइरहेका छन् । केन्द्र

# भोलुङ्गे पुल क्षेत्रगत कार्यक्रम र यसको प्रतिफल

प्रगति :

पहिलो वर्ष : १८० बनेको, लक्ष्य ३००  
दोस्रो वर्ष : २२५ बनेको, लक्ष्य ४००  
तेस्रो लक्ष्य ५० वटा बन्यो, लक्ष्य ५००  
चौथो वर्ष : ५००

पाँचौ वर्ष : ५००

प्रस्तावित कार्यक्रम : २२००

नेपालको विभिन्न जिल्लामा सन् २००८ सम्म विभिन्न दातु संस्थाहरूको सहयोगमा भोलुङ्गे पुल कार्यक्रमहरू सञ्चालन भइरहेको थिए। यस कार्यक्रमका लागि प्राप्त सहयोगको प्रभावकारिता



एवं दातृ संस्थाहरूकीच समन्वय बढाउन, कार्य क्षमता अभिवृद्धि गर्न र एकस्ता त्याउनका लागि भोलुङ्गे पुल कार्यक्रमलाई क्षेत्रगत कार्यक्रमको रूपमा परिणत गरिएको छ, जसलाई TB

**SWAp** भनिन्छ। यो कार्यक्रम आ.व. २००९/०१० देखि नेपाल सरकारको अग्रसरतामा सञ्चालन हुन थालेको हो। यस कार्यक्रम अन्तर्गत नेपाल सरकार, एसियाली विकास बैंक, DFID तथा SDC बाट प्राप्त अनुदान रकम संयुक्त कोष (Basket Fund) मा जम्मा गरिन्छ। यस कार्यक्रमको उद्देश्य एक घण्टा भन्दा बढीको फेरो लगाउनु नपर्न गरी भोलुङ्गे पुलको निर्माण गरी स्थानीय जनतालाई सामाजिक तथा आधारभूत सेवा, आर्थिक श्रोत तथा अवसरहरूमा पहुँच सुनिश्चित गराई गरीबी निवारणमा टेवा पुऱ्याउनु रहेको छ।

डिसेम्बर २०११ सम्मको तथ्याङ्क अनुसार नेपालमा जम्मा ४,७७० वटा भोलुङ्गे पुलहरू निर्माण भइसकेका छन्। आ.व. २००९/१० मा शुरू भएको वर्तमान **TB SWAp** चरणको अवधि जुलाई २०१४ मा समाप्त हुँदैछ। भोलुङ्गे पुल निर्माण कार्यक्रमबाट जुलाई २०११ देखि डिसेम्बर २०११ सम्ममा जम्मा १,१५८,००३ व्यक्ति प्रत्यक्ष लाभान्वित भएका छन्। जसमध्ये ८०% उपेक्षित र ५९% विपन्न वर्गका छन्। प्रत्येक पुलबाट औसतमा २५०० व्यक्ति लाभान्वित हुने गर्दछन् भने प्रति दिन सालाखाला २४७ व्यक्तिहरू पुल तर्दछन्।

सुरक्षित पहुँच प्राप्त भएकै कारणले विद्यालय जाने छात्र र छात्राहरूको संख्यामा क्रमशः २८% र ३१% ले बढ़ि भएको पाइन्छ। त्यस्तै स्वास्थ्य सेवा केन्द्रमा जाने विरामीहरूमा महिला तथा पुरुष विरामीको हकमा क्रमशः ५३% र ५५% को उल्लेखनीय बढ़ि भएको पाइएको छ। उपभोक्ता समितिको अग्रसरता

बनेका पुलको विशेषता भने को पारदर्शिता, जवाफदेहिता, अपनत्व, गुणस्तरीयता, सितव्यताका साथै स्थानीय रोजगारीको सृजना हुनु हो। प्रत्येक पुलको निर्माण गर्नका लागि समावेशी उपभोक्ता समिति गठन गर्नु चाहिनीय हुन्छ। पछिल्लो अवस्थामा उपभोक्ता समितिमा महिलाको प्रतिनिधित्व ३७%, समानु पातिक प्रतिनिधित्व ५०% तथा

कार्यक्रमारी पदमा उपेक्षित समूहबाट प्रतिनिधित्व भएको ९६% भोपुऱ्हरु रहेका छन्। निर्णय गर्ने प्रक्रियामा महिलाहरूलाई सहभागी गराउनको लागि उपभोक्ता समितिको बैठकहरूमा ३०% महिला सहभागी हुनुपर्ने प्रावधान धेरै जसो उपभोक्ता समितिले कार्यान्वयन गरेका छन्।

नेपाल सरकाले भोपुऱ्हरु प्राथमिकता १ कार्यक्रममा राखेकोले DoLIDAR अन्तर्गत छुट्टै स्थानीय पुल शाखाको स्थापना गरी आफ्नो कार्य सञ्चालन गर्दै आएको छ।



## विकेन्द्रित ग्रामीण पूर्वाधार तथा जीविकोपार्जन सुधार कार्यक्रम



यो कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको हो। आर्थिक वर्ष २०६२/०६३ देखि ६ वर्षका लागि मुलुकका विभिन्न १८ वटा पिछडिएका हिमाली तथा पहाडी जिल्लामा यो कार्यक्रम सञ्चालन भएको थिए। तोकेको समयावधिभित्रै सफलतापूर्वक कार्यक्रम सम्पन्न भएपछि यही आर्थिक वर्षदेखि पुनः ५ वर्षका लागि यो कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइएको छ।

यस आयोजनाका लागि एशियाली विकास बैंकले वैदेशिक ऋण सहयोग अन्तर्गत १८ मिलियन डलर, अनुदान सहयोग अन्तर्गत ७ मिलियन डलर, ओएफआइडीले ऋण बापत २० मिलियन डलर, स्वीस सहयोग नियोग (SDC) ले प्राविधिक सहयोग बापत ७०६ मिलियन डलर उपलब्ध गराएका छन्। त्यसेगरी, उपभोक्ता समिति र गाउँ विकास समितिबाट १.१ मिलियन डलर र नेपाल सरकारबाट १३.२९ मिलियन डलर आर्थिक सहयोग उपलब्ध रहेको छ।

यस कार्यक्रमले पूर्वाधार विकासका माध्यमबाट गरीबी न्युनिकरण, क्षमता अभिवृद्धि, रोजगारीमा अभिवृद्धिका साथै सामाजिक तथा वित्तीय पुऱ्योजना बढ़ि गर्ने लक्ष्य राखेको छ। यो कार्यक्रम

तालेजुङ, सोलुखुम्बु, ओखलढुङ्गा, रामेछाप, गोरखा, लमजुङ, बागलुङ, स्मार्दी, हुङ्ला, जुला, मुसु, डोल्पा, कालिकोट, जारजार्कोट, बझाङ, बाजुरा, बैतडी र दार्चुलामा सञ्चालन भइरहेको छ। कार्यक्रमले पहिलो चरणमा ३१२ कि.मि. नयाँ सडक निर्माण, १८० कि.मि. सडकको स्तरोन्नती र १५६ वटा भोलुङ्गेपुलको निर्माण गरेको छ। कार्यक्रमले १८ जिल्लाका आयोजनाबाट प्रभावित क्षेत्रका गाउँहरूमा समुदायको आवश्यकता र चाहना अनुसार पहुँचमा बढ़ि गर्ने आभास्याले प्राथमिक विद्यालय, लघु सिचाई, खानेपानी, लघु जलविद्युत, सामुदायिक भवन निर्माण लगायतका पूरक लगानी अन्तर्गत ३५० वटा आयोजना सम्पन्न गरी समुदायलाई हस्तान्तरण गरिसकेको छ।

कार्यक्रमको पहिलो चरणको लागि एशियाली विकास बैंक, स्वीस सरकार, नेपाल सरकार, जिल्ला विकास समिति र राजनीय जनसहभागिता समेत गरी कुल ४ अर्ब ८३ करोड रुपैयाँ खर्च गरिएको थिए। दोस्रो चरणको कार्यक्रम सञ्चालनका लागि विस्तृत योजनासहित १८ जिल्लामा जाने तयारी भइरहेको आयोजनाले जनाएको छ।

## आर्थिक पहुँचमा अभिवृद्धि भएको छ

नै गर्दछ। यस बाहेक जनचेतना जगाउने, वातावरण जोगाउने तालिमका साथै जीविकोपार्जन सुधारका लागि जीवन उपयोगी तालिम दिने कामहरू पनि गरिन्छ।

पहिलो चरणको कार्यक्रमले लक्षित समुदायको जीवनस्तरमा कस्तो खालको परिवर्तन ल्याएको छ?

पहिलो चरणमा ६५ लाख श्रमदिन बराबरको रोजगारी हामीले सिर्जना गरेको छौ। आफ्नै गाउँमा रोजगारी पाएपछि कामका लागि अन्यत्र जाने क्रम रोकिएको छ। स्थानीय जनताको जीवनस्तर सुधार र जीविकोपार्जनमा सहजता त्याउने लक्ष्य पुरा भएको छ। जीवन स्तरमा सुधार आएसंगै कमाएको पैसा बैंकमा बचत गर्ने, बालबच्चालाई विद्यालयमा पठाउने, आफ्नै व्यापार व्यवसाय शुरू गर्ने क्रम बढेको छ। यस कार्यक्रमबाट आयआर्जन गरेर कमाएको पैसाले उमीहरूको आर्थिक स्थिति सुदूर हुँदै गएको छ। हामीले माझकोफाइनाइजिसिड कार्यक्रम पनि सञ्चालन गरेकाले बचत गरेको पैसाको व्याज दिने र चाहिएको बेलामा ऋण दिने व्यवस्था समेत गरेकाले सामाजिक सुधार र आर्थिक पहुँचमा अभिवृद्धि भएको छ।

अहिलेसम्मको काम गराईबाट आयोजनाले कस्तो पाठ सिकेको छ?

अति दुर्गम जिल्लामा आयोजना सञ्चालन भएपनि सकारात्मक धारणा राखेर अगाडि बढेमा काम गर्न सहजता हुने पाठ हामीले सिकेको छौ। त्यसेगरी यस्तो त्रूलो आयोजनाहरूमा योजनाहरू सुख्य रूपमा सञ्चालन हुनेछन्। उपभोक्ता समितिबाट वा निर्माण व्यवसायीबाट काम गराउने निश्चित भएपछि मात्र काम अगाडि बढाइन्छ। सडक निर्माणका साथै जीविकोपार्जन सुधारका लागि पूरक पूर्वाधार अन्तर्गत के कस्ता पूर्वाधारको आवश्यक पर्छ त्यसको निर्णय पनि जिविसले



**पुर्नकुमार श्रेष्ठ**  
कार्यक्रमका स्थायीवक्ता,  
विकेन्द्रित ग्रामीण पूर्वाधार तथा  
जीविकोपार्जन सुधार कार्यक्रम (DRILP)

राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा वृद्धि गरी देश विकासमा नयाँ आयाम थाप सकिन्छ भन्ने सिकाइ भएको छ।

**काम गर्दा कस्ता खालका समस्याहरू आइपरेका छन्?**

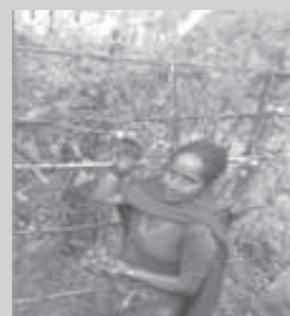
- पहिलो त ठेकापट्टाबाट काम गराउँदा ८/९ जनाले ठेकाको भर्ने गर्दैन तर १ जनाले मात्र काम पाउने हुँदा नपाउनेहरूले उजुरी गर्ने क्रमले केही समस्या भोग्नु परेको छ। अर्को पहाडी क्षेत्रमा काम गर्दा कृतिपय ठाउँमा ठलठला चट्टान फोडादा ल्लास्टिङ गर्नुपर्ने, मेशिन प्रयोग गर्नुपर्दा केही समस्या देखिएका छन्। यस्ता समस्याका बाबजुद पनि पहिलो चरणको काम सफलताका साथ पूरा गरेकाले यस्ता खालका समस्याहरू अब सहजे समाधान गर्न सक्छौ भन्ने आत्मविश्वास बढेको छ।

# सिंचाईले जीवनमा सुधार ल्यायो



कमलाको परिवारमा जम्मा ५ जना सदस्यहरू छन्। उनलाई आफ्नो परिवारको स्वामित्वमा रहेको ५ रोपनी जग्गाबाट मुस्किलले ४ महिना खान पुगदथ्यो। समुदायले माग गरेको बनपाले पोखरी सिंचाई योजना लीलीको सहयोगमा सञ्चालन भएपश्चात कमलाको लागि एउटा नयाँ अवसरको शृङ्जना भयो। कमलाले हेल्पेटास स्वीस सरकार इन्टरकोअरेसनको सहयोगमा सञ्चालित दीगो भू-व्यवस्थापन कार्यक्रमको सहयोगमा कृषि व्यवसाय सम्बन्धी तालिम र सीप सिकेर बेमौसमी तरकारी खेतीका साथै प्लाष्टिक घरमा बेमौसमी गोलभेडाको खेती पनि शुरू गरिन। जुन लीलीको सहयोगमा निर्माण गरिएको सिंचाई पोखरीले मात्र सम्भव भयो। अहिले कमलाको आय आर्जनमा निकै बढ्दि भएको छ। एक

बर्षको अवधिमा बेमौसमी तरकारी खेतीबाट कमलाले रु. ५० हजार आर्जन गर्न सफल भएकी छिन्। साथै रामपुर र ओखलदुंगाका ग्राहकहरूले ताजा तरकारी खान पाएका छन्। उक्त आम्दानीबाट कमलाको परिवारमा बिहान बेलुकीको गर्जो टनुको साथै उनका छोराछोरीहरूको शिक्षामा समेत योगदान



पुगेको छ। यो पोखरी सिंचाई योजना निर्माण हुनु पूर्व कमलाको बारीमा मैके र कोदो मात्र देखिन्थ्यो भने अहिले गहुँ, आलुका साथै काउली, बन्दा र गोलभेडा फलेको देख्न पाइन्छ। कमला खत्री भन्नुहुन्छ: सिंचाई पोखरीले मेरो जीवनमा सुधार ल्यायो।

# चुम्लिङ्टार पुलले ल्यायो जीवनमा परिवर्तन



गोर्खा जिल्ला, मकेसिड गा.वि.स., वडा नं. २ निवासी ५० वसन्त पार गरेकी जगमती गुरुङ आफ्नो श्रीमान, छोरा, बुहारी तथा नाती-नातिनीहरूसँग बस्थिन्। हामीले उनलाई भेटेको बेला उनी खेतबाट रोपाई गरी फर्केका साथै तथा नातेदारहरूलाई खाजा बाँडि रहेकी थिइन्।

आफु बस्ने स्थानमा भोलुङ्गे पुल निर्माण भएपछि जीवनस्तरमा

आएको सुधारबाट उनी आफूलाई भाग्यशाली ठान्छन्। किनभने विगतमा पुल नहुँदा भोगेका समस्याहरूबाट हाल उनी मुक्त भएकी छिन्।

अहिले उनी जुनसुकै बेला पनि बजार जान सकिन्छ। कुनै पनि समयमा अस्पताल गई स्वास्थ्योपचार गराउन सकिन्न र नाती-नातिनीहरू बर्षयाममा पनि कुनै जोखिम बिना विद्यालय जान सक्छन्। उनको भनाई अनुसार भोपुको सबैभन्दा महत्वपूर्ण लाभ भनेको सुरक्षितपूर्वक बर्षभरि नै खोला वार-पार गर्न सक्नु र समयको बचत हुनु हो।

आफूसँग भएको सानो जग्गामा धान, गहुँ तथा तरकारीहरूको खेती नै उनको ७ जना परिवारको लागि एउटा मात्र आयको श्रोत थियो। कहिले काँही उब्जनी राम्रो भएको बेलामा तरकारी आएको सुधारबारे बताउँदा उनको आँखामा खुशीको आँसु देखिन्थ्यो।

खेर जान्थ्यो। हाल उनले पुलको निर्माण भए पछि आफ्नो आवश्यकता भन्दा बढी भएका तरकारी बजार लगी बेच्न थालेकी छिन र उन्नत वीउ तथा मल ल्याई खेती गर्न सुविधा प्राप्त भएकोले उब्जनीमा पनि निकै बढ्दि हुन गई बचत गर्न पनि सफल भएकी छिन्। बचत गरेको रकममा बढ्दि भए पछि उनले पुल नजिकै त्यहाँको समुदायका लागि एउटा पसल खोलेकी छिन्। पुलको निर्माण हुनु अगाडि उनको नगद आम्दानी कैही थिएन तर अहिले उनी कुनै महिनामा रु २५,०००/- को हाँ राहारी मा कमाउँछिन्। उनी आफ्नो परिवारको अधार भूत आवश्यकताहरू पूरा गर्न सक्षम भएको

मात्र होइन, आफ्नो बच्चाहरूलाई काठमाडौंमा पढाउन पनि सक्षम भएकी छिन्।

गाउँले पुलबाट खानेपानीको पाइप ल्याएकोले अहिले स्वच्छ खानेपानी पिउन पाएका छन्। पहिला प्रति रोपनी रु ३५,००० पर्ने जग्गाको मोल अहिले रु २००,०००/- सम्पुगेको छ। पुल बनेर उनको परिवारको र सम्पूर्ण स्थानीय जनताको जीवनस्तरमा आएको सुधारबारे बताउँदा उनको आँखामा खुशीको आँसु देखिन्थ्यो।

# हलियाबाट मुक्ति मिल्यो



यसरी स्थानीय स्तरमा निर्माण समूह अन्तर्गत दैनिक काम गर्दै जाँदा यी दम्पतीले करिव रु. २८ हजार आम्दानी गर्न सफल भए। जसमध्ये रु. १५ हजार साहुको ऋण तिरेर हलियाबाट सधैको लागि मुक्ति पाए। बाँकी रकमले घरमा आवश्यक पर्ने भाडाबर्तन किन्ने, छोराछोरीलाई स्कूल पढाउन र खाद्यान्न किन्नन्मा प्रयोग गरेका छन्। यी दम्पती भन्दछन् “सबैभन्दा ठूलो सन्तोष त साहुको ऋण तिरेर हलियाबाट मुक्त भइ आफ्नो स्वतन्त्र जीवन विताउन पाइयो, यसैमा खुसी लागेको छ। अहिले सडकको कामबाट आएको पैसाले ऋण चुक्ता गरेर हलियाबाट मुक्त भएपछि नखाए पनि खाएजस्तो आनन्द भएको छ”।



म्यागदी जिल्ला वावियाचौर गा.वि.स. ८ रणझ बस्ने भीम बहादुर बिक (४२ वर्ष) र श्रीमती पवित्रा बिक (३६ वर्ष) बिगत ९/१० बर्ष देखि स्थानीय साहुको ऋण तिर्न नसकी हलिया बस्टै आएका थिए। उनीहरूले साहुको ऋण चुक्ता गर्न पाए हलियाबाट मुक्त हुन सकिन्थ्यो कि भनी प्रयास नगरेका पनि होइन्। तर ज्याला, मजदुरी र अदिया खेतीको आम्दानीले ४ छोरी र १ छोरा समेत ७ जनाको परिवारको दैनिक आवश्यकता पूरा गर्न पनि धौ-धौ पर्ने हुँदा यी दम्पती दुःखी थिए। तर त्यस्तो अवस्थामा ती परिश्रमी हातहरूलाई विकेन्द्रित ग्रामीण पूर्वाधार तथा जीविकोपार्जन सुधार कार्यक्रमले कामको अवसर दियो। कार्यक्रमको बेनी दरवाड सडकको पुनःनिर्माण कार्यक्रममा यी दम्पती सडकको काम शुरू गरे।

# भाँडा माभने कान्छा भए मानेडाँडाको साहुजी



“पाँच कक्षामा पढ्दा पढ्दै चालिस रूपैया परीक्षा शुल्क तिर्न नसकदा पढाई नै छोड्नु पन्यो। एकातिर कमजोर आर्थिक अवस्था, अर्कोतिर चेतनाको कमी, त्यसैले पढाई महत्वपूर्ण विषय बनेन। धेरै पढ्ने र ठूलो मान्छे बन्ने मेरो इच्छा अधुरे रन्यो।” नागदह ५ मानेडाँडा, रामेछापका नेत्रबहादुर विक गरीबिका कारण परिक्षा शुल्क बुझाउन नसकदा पढाई नै छोड्नु परेको आफ्नो बाल्यकाल यसरी संभन्नन्। चेतनाको कमी अनि गरीबीले पिल्स्याको दलित परिवारमा पढाइबाट वन्चित भएको एक बालकलाई इलम गरेर घरपरिवार पाल्नु पर्ने जिम्मेवारी थियो। उनी रोजगारीको क्रममा काठमाडौंको होटलमा भाँडा माझ नु पुगे। होटलमा भाँडा माझेर कमाएको नौ सयमा थप एधार सय रूपैया ऋण खोजेर १४ वर्षको कलिलो उमेरमा गाउँका साथीहरूसँग भारतको सिलाड गए। कोइलाखानीको जोखिमयुक्त काम, सधै मरिन्छ कि बाँचिन्छ भन्ने डरमा काम गर्नुपर्दथ्यो। आफैनै आँखा अगाडि कति कामदारको खानीभित्र नै ज्यान गएको कुरा संभदा अहिले पनि आळ सिरिङ्ग हुने विक बताउँछन्। बल्ल बल्ल बचाएर ल्याएको दुई चार पैसा पनि बाटोमा लुटिदेलान् भन्ने डर हुन्थ्यो। अतितका यी दुख संभदा अहिले उनलाई कहाली लाग्छ। नेत्र भन्नन्, “मैले त्यस दुर्दशाबाट छुटकारा त्यतिवेला पाए जितिवेला जिल्ला सडक सहयोग कार्यक्रमले तिल्पुङ-धोवी सडकमा निर्माण कार्य शुरू गरेको थियो।”

साहुसँग ऋण लिंदा र बुझाउँदा दुवै पटक कोसेली सहित व्याज र सिलाडबाट आउँदा पनि करुवा कोसेली ल्याइदिनु पर्ने त्यति बेलाको अवस्था सम्भदा अहिले पनि आश्चर्य लाने कुरा उनी बताउँछन्। उनले मन्थली बजारबाट किनेर ल्याएको सोलार नागदह बजारमा एक रात राख्न खोज्दा कसैले घरभित्र राख दिएन। दलितले किनेको सामान पनि अछुतो भयो। गाउँधरमा दलित र महिलालाई हेन्ने दृष्टिकोण सम्भदा उनलाई अहिले पनि असह्य हुन्छ। गाउँधरमा पाइने कुनै पनि काममा महिला र पुरुषलाई समान ज्याला थिएन।

२०६१ सालमा तिल्पुङ धोवी सडकमा निर्माण कार्य शुरू भयो। महिला, दलितले प्राथमिकताका साथ काम गर्न पाउने भएकाले श्रीमान श्रीमती सुविधा अठितिस हजार रूपैया आम्दानी गर्न सफल भएको र त्यस आम्दानीबाट गाउँमा नै पसल व्यवसाय सञ्चालन गरेको कुरा उनी बताउँछन्। १४ वर्षसम्म सिलाड गएर बचत गर्न नसकेको रकम गाउँको सडकमा पाएको रोजगारीबाट ६ महिनामा नै बचाउन सफल भएपछि व्यवसाय गर्ने सोच आएको र सानो पसल चलाउन थालेको अनुभव उनीसंग छ।

उनका अनुसार २०६६ सालमा DRILP कार्यक्रम शुरू भए पछि पुनः स्थानीय रोजगारीको अवसर सृजना भएकोले एकातिर श्रीमती सविता र उनी दुवै जना दिउँसो काममा जान थाले र अर्को तर्फ व्यापार पनि एकदमै राम्रो संग फस्टाउँडै गयो।

उनले सडकमा काम र पसलको आम्दानीबाट १० रोपनी बारी र ८ आना घडेरी किनेर बसल घर बनाउन सफल भए। अहिले उनले आफैन घरमा पसल सञ्चालन गरेका छन् र दैनिक सरदार तीन सय नाफा कमाउन सफल भएका छन्।

स्वीस सरकारका अन्य परियोजनाहरूबाट पनि उनले प्रत्यक्ष फाइदा पाएका छन्। F-Skill बाट डकर्मी तालिम पाएका छन्। SSMP र Home Garden अन्तर्गतको मानेडाडा महादेव कृषक समूहमा श्रीमती सविता विक सदस्य रहेकी छन् उनीहरूले तरकारी खेतीको पनि शुरूवात गरेका छन्। LILI परियोजनाबाट सञ्चालित सिम गैरी पोखरी सिंचाई योजना र गरीबि निवारण कार्यक्रम अन्तर्गतको मानेडाडा महादेव सामुदायिक संस्थाको सचिव रहेका छन्।

यसरी विभिन्न संघसंस्थाको सहयोगमा संचालित कार्यक्रमबाट धेरै अवसरहरू प्राप्त भएको र आफूमा चेतना अभिवृद्धि हुनुको साथै आयार्जनमा सुधार भएको कुरा उनी बताउँछन्। कहिले काठमाडौं त कहिले सिलाड गएर गाउँमा पहिचान गुमाएका नेत्र भन्नन् “मेरो अवस्था फेरिएको छ, पहिचान बदलिएको छ। अहिले मेरो हातमा सीप छ, काम गर्ने जोस जाँगर छ र आफनो र परिवारको भविष्यप्रति सचेत छु र अगाडि बद्न सक्षम भैसकेको छु। अब मेरो छोराछोरील मैले जस्तो पढाई छाड्नु पर्ने छैन।”

स्थानीय पूर्वाधार विकास तथा कृषि सडक विभाग (डोलिडार) को माताहतमा ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाई र भवन शाखाले खानेपानी तथा सरसफाई सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गरिरहेको छ ।

ग्रामीण स्तरका स-साना खानेपानी आयोजनाहरू स्थानीय निकायमार्फत सञ्चालनका लागि सहयोगी भूमिका निर्वाह गर्ने उद्देश्यले ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाई र भवन शाखाको स्थापना भएको हो । यो शाखा अन्तर्गत ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाई कार्यक्रम, ग्रामीण जलस्रोत व्यवस्थापन परियोजना र पश्चिम नेपाल ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाई आयोजना गरी ३ वटा आयोजनाहरू सञ्चालनमा रहेका छन् ।

### ग्रामीण जलस्रोत व्यवस्थापन परियोजना (RVWRMP)

सुदूरपश्चिम तथा मध्यपश्चिम क्षेत्रका १० जिल्लाहरूमा उपलब्ध जलश्रोतको अधिकतम उपयोग गरी परियोजना लागू भएका गाविसःहरूका जनताहरूको जीवनस्तरमा सुधार गर्ने साथै गरिबी घटाउने उद्देश्यले ग्रामीण जलस्रोत व्यवस्थापन परियोजना सञ्चालनमा रहेको छ ।

हुम्ला, दैलेख, कैलाली, डोटी, अछाम, बाजुरा, बझाड, दार्चुला, बैतडी र डडेल्धुरा गरी १० जिल्लामा सञ्चालित यस परियोजनाका लागि नेपाल सरकार र फिनल्याण्ड सरकारले सहयोग पुऱ्याउँदै आएको छ । परियोजना सञ्चालनका लागि नेपाल सरकारको (स्थानीय निकाय र जनसंघभागिता समेत गरी) ४२ प्रतिशत र फिनल्याण्ड सरकारको ५८ प्रतिशत गरी कुल २३.९६ मिलियन युरो (करीब २ अरब ३२ करोड ने.र.) बजेटको व्यवस्था भएको छ ।

पहिलो चरणको कार्यक्रम आव. २०६३/०६४ बाट शुरू भई आव. ०६६/०६७ मा सम्पन्न भएपछि आव. ०६७/०६८ बाट दोस्रो चरण (५ वर्ष को लागि) शुरू भएको छ ।

**कार्यक्रमले अनुमान (Estimated) गरेको पूर्वाधारको निर्माण :**

६७२ वटा पानीको मुहान निर्माण गर्ने,  
४००९ वटा सार्वजनिक धाराको निर्माण गर्ने,  
७८४३९३ मिटर खानेपानीको मुख्य पाइपलाइन जडान गर्ने,

८४९ वटा पानी ट्याङ्कीको निर्माण गर्ने,  
७६०६७२ मिटर वितरण पाइपलाइन जडान गर्ने,  
४९६ किलोवाट विद्युत उत्पादन गर्ने,  
२७७ वटा पानी संकलन गर्ने धैटोको निर्माण गर्ने,  
२६६१६ वटा चर्पीको निर्माण गर्ने,  
१७७३ वटा आर्सेनिक न्यूनिकरण फिल्टरको निर्माण गर्ने ।  
आ.व. ०७२/०७३ मा सम्पन्न हुने यस कार्यक्रमले पहिलो चरणदेखि हालसम्म ५ सय २१ वटा पानीको मुहान निर्माण गर्ने, ३ हजार ८० वटा सार्वजनिक धारा निर्माण, ६ सय ४६ पानी ट्याङ्की निर्माण, ६ लाख ९ हजार ८ सय २९ मिटर खानेपानीको मुख्य पाइपलाइनको जडान, ५ लाख ७ हजार ५ सय ६५ मिटर वितरण पाइपलाइन जडान, १ सय ८५ किलोवाट विद्युत उत्पादन, २ सय ६६ वटा पानी संकलन गर्ने धैटोको निर्माण, २२ हजार ७ सय ७५ वटा चर्पीको निर्माण र १ हजार ७ सय ७३ वटा आर्सेनिक न्यूनिकरण फिल्टरको निर्माण गर्ने काम सम्पन्न भैसकेको छ ।

यसेगरी यस कार्यक्रममार्फत सिंचाई योजना अन्तर्गत एउटा सुधारिएको घट्टको निर्माण, २० वटा विद्युत योजना, १९० वटा सरसफाई योजना, एउटा सोलार शक्ति, २५४ वटा खानेपानी वितरणलगायतको कार्यक्रम सम्पन्न भएका छन् ।

### क्रमागत रूपमा संचालन भएका खानेपानी आयोजनालाई बजेट अभाव छ



लोकनाथ रेग्मी

प्रमुख

खानेपानी तथा सरसफाई शाखा (डोलिडार)

**यो शाखा अन्तर्गत कस्ता कामहरू भैरहेका छन् ?**

- विशेष गरी खानेपानी र सरसफाई सम्बन्धी कामहरू भैरहेका छन् । यस शाखाले केन्द्रबाट वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा गर्ने, प्रगति विवरण तयार गर्ने, अनुगमन गर्ने लगायतका कामहरू गर्छ । यसको साथै ईन्जिनियर, सर्वईन्जिनियर, खा.पा.स.टे. र महिला कार्यकर्ताहरूलाई तालिम दिने काम समेत केन्द्रबाट हुँदै आएको छ । यसै गरी यस शाखाको समन्वयमा स्थानीय निकायहरूमा खानेपानी र सरसफाई सम्बन्धी कार्यक्रम तयार गरी मन्त्रालयसँग समन्वय गरी बजेट स्वीकृत गरी जिल्लामा बजेट पठाउने काम गर्नुको साथै जिल्लामा सञ्चालन भएका खानेपानी योजनाहरूको निरिक्षण गर्ने, अनुगमन गर्ने र प्रगति संकलन गर्ने कामहरू हुँदै आएको छ । ग्रामीण खानेपानीका विभिन्न खालका योजनाहरू तथा सरसफाई र स्वारथ्य सम्बन्धी आयोजनाहरू स्थानीय निकायहरूले संचालन गर्दै आएका छन् ।

**यो कार्यक्रम सञ्चालनको प्रक्रिया के हो ?**

- वडा भेला, गाउँ परिषद, इलाका गोष्ठी, जिविसःका विषयगत समिति हुँदै जिल्ला परिषदबाट पास भएका योजनाहरू स्थानीय निकायहरूले संचालन गर्दछन् । परिषदबाट योजना पास हुँदा स्थानीय विकास मन्त्रालयबाट पठाउने शर्त अनुसार कार्यान्वयन गर्नु

पर्दछ । स्थानीय विकास मन्त्रालय मार्फत एकमुष्ट ससर्त अनुदान भनेर क्रमागत आयोजना सम्पन्न गर्नलाई कर्तिमा ८० प्रतिशत पैसा खर्च गर्न र बढीमा २० प्रतिशत मात्रै नयाँ योजना लिएर खर्च गर्न भन्ने प्रावधान छ । त्यसमध्ये पनि खानेपानी योजनालाई बढीमा ८० प्रतिशत र सरसफाईमा कत्तीमा २० प्रतिशत खर्च गर्ने भन्ने निर्देशिका स्थानीय निकायहरूलाई पठाईएको हुन्छ ।

**आयोजनाले लिएको लक्ष्य प्राप्त गर्ने बजेट कतिको प्रयाप्त छ त ?**

- स्थानीय स्तरमा खानेपानी तथा सरसफाई कार्यक्रमको माग धेरै छ । माग पूरा गर्नको लागि बजेट एकदमै अपुग छ । पहिला कार्यान्वयन भईसकेका तर संचालनमा नआएका योजनाहरू पनि धेरै छन् । काहिल्यै योजना नपुगेका ताउँ पनि छन् । जम्मा ४ अर्ब बजेट भएमा क्रमागत योजनाहरू सम्पन्न हुन्छ भनेर यस आ.व. ०६८/०६९ मा स्पताव गरेका थिए । तर यस आ.व.मा करीब ४९ करोड मात्र बजेट विनियोजन भएको छ । त्यस्तै वर्ष बित्तै जाँदा महाङ्गी बढेर योजनाको लागत बढ्ने गर्छ । अहिले क्रमागत योजना ६१९ वटा छन् । त्यसको कुल लागत करीब ४ अर्ब ६१ करोड छ भने नयाँ योजना बर्षेनी थपिदै आएका छन् । ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाई कार्यक्रमको लागि स्थानीय निकायहरूलाई वर्षेनी करीब २ अर्ब बजेटको आवश्यकता पर्छ तर त्यसरी प्रयाप्त बजेटको व्यवस्था हुन सकिरहेको छैन ।

**आयोजना सञ्चालन भएपछि लक्षित समुदायमा कस्तो परिवर्तन आएको छ ?**

- परियोजना लागू भएका जिल्ला तथा गाविसहरूमा एकदमै रास्तो प्रभाव परेको छ । दातृ निकायले सञ्चालन गरेका परियोजनाहरूमा बजेट र जनशक्ति प्रशस्त भएकोले त्यही अनुसाराको तालिम तथा श्रोत साधनहरू उपलब्ध छन्, जसले गर्दा प्रभाव तत्काल देखिएको छ तर नेपाल सरकारले मात्र लगानी गरेको योजनामा प्रभाव अध्ययन नै हुन नसकिरहेको अवस्था छ । बडा गाविस, तथा जिल्लालाई नै खुल्ला दिशा मुक्त क्षेत्र घोषणा गर्न रणनीति अनुसार कास्की जिल्ला पहिलो खुल्ला दिशामुक्त जिल्ला भएको छ भने चितवन दोश्रो जिल्ला । पश्चिम नेपाल ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाई परियोजनाबाट पश्चिम नेपालका ९४ वटा गाविसहरू खुल्ला दिशामुक्त गाविस घोषणा भएका छन् । यी कार्यक्रमबाट स्वारथ्य तथा सरसफाईको क्षेत्रमा ढूलौ परिवर्तन आएको छ ।

**२०१७ सम्ममा पूर्ण सरसफाई र खानेपानीमा आपूर्ति गर्ने भनी लिएको लक्ष्य पूरा गर्ने के गर्नुपर्छ ?**

- खानेपानी तथा सरसफाईमा लागेका एजेन्सीहरू धेरै छन् । यी एजेन्सीहरूले साभा लक्ष्य, उद्देश्य र प्रक्रिया लिई समन्वय

### ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाई आयोजना

यो कार्यक्रमको लागि आर्थिक वर्ष २०५९/०६० देखि नेपाल सरकारबाट स्थानीय विकास मन्त्रालयमार्फत बजेट विनियोजन हुन थालेको हो । चालु आ.व. मा करिब ४९ करोड बजेट यस कार्यक्रममा खर्च गर्ने योजना रहेको छ ।

आ.व. २०५९/०६० देखि चालु आ.व.सम्म ६१९ वटा क्रमागत योजनाहरू भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालयबाट हस्तान्तरण भएर आएका छन् भने नयाँ योजनाहरू पनि स्थानीय निकायहरूबाट छनोट गरी कार्यान्वयन भईरहेका छन् । हालसम्म विभिन्न जिल्लाहरूमा क्रमागत र जि.वि.स. बाट छनोट भएका गरी ७१६ वटा योजना सम्पन्न गरिसकेको छ । यस कार्यक्रमबाट विनियोजन गर्दै आएको छ ।

### पश्चिम नेपाल ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाई परियोजना (RWSSP-WN)

सुविधा सम्पन्न र दिगो खानेपानी तथा सरसफाई आयोजनाको विस्तार उद्देश्य अनुरूप सञ्चालित पश्चिम नेपाल ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाई परियोजना पश्चिम नेपालका ९ जिल्लामा सञ्चालन भईरहेको छ । बागलुङ, म्याग्दी, पर्वत, पात्पा, तनहुँ, प्युठान, कपिलबस्तु, रूपन्देही र नवलपरासीमा सञ्चालित यो आयोजना पनि नेपाल सरकार र फिनल्याण्ड सरकारको सहयोगमा सञ्चालन भएको हो । यस कार्यक्रमका लागि नेपाल सरकारको २९ करोड २६ लाख ७७ हजार र फिनल्याण्ड सरकारको १७ लाख ३ हजार यूरो गरी करिब १ अर्ब २० करोड रूपैयाँ विनियोजन गरिएको छ । जिविसको ३.५ प्रतिशत, गाविसको ५ प्रतिशत र उपभोक्ता समितिको २१ प्रतिशत सहभागिता पनि परियोजनामा रहेको छ । आर्थिक वर्ष ०६५/०६६ बाट शुरू भएको यो आयोजना अहिले अन्तिम चरणमा रहेको छ । तर केही कामहरू बाँकी भएकोले यसको समयावधि एक बर्षका लागि थप हुने आयोजनाले जनाएको छ ।

**परियोजनाले लिएको लक्ष्य**

- क्रमागत र नयाँ खानेपानी तथा सरसफाई आयोजनाहरू सञ्चालन गरी ८० हजार जनसंख्यालाई खानेपानीको सुविधाबाट लाभान्वित गर्ने,
- २ लाख ५० हजार जनसंख्यालाई सञ्चालन गर्ने,
- १० हजार जनसंख्यालाई आर्सेनिक न

नेपालमा सडक विकासको इतिहास लामो छैन । सार्वजनिक यातायात सञ्चालन गर्न उद्देश्यले विसं. १९८६ मा निर्मित ४२ किमि लामो अमलेखगञ्ज-भीमफेदी सडकलाई नेपालको सडक विकासको थालीनो रूपमा लिन सकिन्छ । २००७ सालमा प्रजातन्त्रको स्थापना भएपछि देशको आर्थिक, सामाजिक एवं साँस्कृतिक विकासका लागि एउटा भरपर्दो सडक सञ्जालको विकासको आवश्यकता महसुस गरी सडक विकास सम्बन्धित रणनीति तयार गरिएको थिए । त्यही रणनीति अनुरूप सडक निर्माण एवं विकास हुँदै आएको हो । हाल सडक सञ्जालको विकास देशभर फैलिसकेको छ । अहिले स्थानीय स्तरमा कृषि सडकको विकासले समेत तीव्रता पाएको छ । ग्रामीण भेगमा कृषि सडक निर्माण र स्थानीय जनताको जीवनस्तर सुधार्न दातृ निकायको सहयोगमा विभिन्न आयोजना/परियोजनाहरू सञ्चालन भइरहेका छन् । स्थानीय स्तरका कृषि सडक निर्माणमा स्थानीय पूर्वाधार विकास तथा कृषि सडक विभाग (डोलिडार) सक्रिय भएर लागिरहेको छ । विभागले हालसम्म ४० हजार किमीभन्दा बढी कृषि सडकको निर्माण गरिसकेको छ ।

ग्रामीण जनताको जीवनस्तर सुधारका लागि विभागले स्थापनाकालदेखि नै विभिन्न दातृनिकायको सहयोगमा विकास निर्माणका आयोजनाहरू सञ्चालन गरिरहेको छ । २०५५ सालमा स्थापना भएको विभागमा हाल १६ वटा आयोजनाहरू सञ्चालन भइरहेका छन् । विशेषगरी ग्रामीण बस्तीमा सडक सुविधा पुऱ्याई कृषिजन्य उत्पादनलाई बजारसम्म पुऱ्याएर ग्रामीण जनताको जीवनस्तर सुधार ल्याउन विभाग मातहतका

**सिंचाई आयोजनाबाट गरीब र सामुदायिक रूपमा पिछडिएका वर्गको कृषि आयमा वृद्धि गरी आयस्तर बढाउन बझाड, जुम्ला, मुगु, डोटी, सल्यान, रुकुम, प्युठान, कञ्चनपुर, कैलाली, दाढ र कपिलबस्तु जिल्लाहरूमा सामुदायिक सिंचाई आयोजना लागू भएकोले सो सम्बन्धमा विस्तृत जानकारीको लागि सम्बन्धित जिविस/गाविसमा सम्पर्क गर्न अनुरोध छ ।**

**स्थानीय पूर्वाधार विकास तथा कृषि सडक विभाग (DoLIDAR)  
सामुदायिक सिचाई आयोजना (CIP)**  
**जावलाखेल, ललितपुर**

आयोजनाहरूले महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउँदै आएका छन् । ग्रामीण कृषि सडकलगायतका स्थानीय पूर्वाधार विकास सम्बन्धी कार्यमा जिल्ला तथा स्थानीय निकायहरूलाई आवश्यक प्राविधिक सेवा तथा समन्वय गर्न उद्देश्यले विभागको स्थापना भएको हो । विभागले योजनाबद्ध सडक विकास तथा मर्मतसम्भारका लागि जिल्ला सडक, आवधिक योजना तथा युरुयोजना तर्जुमाको लागि मार्गदर्शनसहित आवश्यक सहयोग पुऱ्याउँदै आएको छ । विभाग अन्तर्गत ७५ वटै जिल्लामा जिल्ला सडक पुल निर्माण तथा मर्मत गर्दै आएको छ । स्थानीय स्तरका सडकहरूमा १४ वटा सडक पुल निर्माण गरिसकेको छ । ग्रामीण भेगका ५ जिल्लामा सडक पुल बनाउन जापान सरकारले सहयोग गर्दै आएको छ । गत वर्षदेखि स्वीस सरकारले पनि पुल निर्माणका लागि प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउन थालेको छ । सडक पुलको निर्माणलाई तीव्रता दिँ १० हजार किमी मात्र बाह्यमास गाडी चल्ने सडकलाई आगामी ५ वर्षमा २० हजार पुऱ्याउने लक्ष्य विभागले राखेको छ ।

विभागका सडक निर्माणका कार्यक्रम सन् २०१३ मा सकिदैछ । त्यसपछिको कार्यक्रमलाई सडकको मर्मत सुधार, अपग्रेडिङ, सडक पुल निर्माणमा केन्द्रित गर्ने योजना विभागको छ । विभाग अन्तर्गतको स्थानीय स्तरका सडक पुल कार्यक्रमले आर्थिक वर्ष २०६३/०६४ देखि देशका ७५ वटै जिल्लामा सडक पुल निर्माण तथा मर्मत गर्दै आएको छ । स्थानीय स्तरका सडकहरूमा १४ वटा सडक पुल निर्माण गरिसकेको छ । ग्रामीण भेगका ५ जिल्लामा सडक पुल बनाउन जापान सरकारले सहयोग गर्दै आएको छ । गत वर्षदेखि स्वीस सरकारले पनि पुल निर्माणका लागि प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउन थालेको छ । सडक पुलको निर्माणलाई तीव्रता दिँ १० हजार किमी मात्र बाह्यमास गाडी चल्ने सडकलाई आगामी ५ वर्षमा २० हजार पुऱ्याउने लक्ष्य विभागले राखेको छ ।

सडकको विकास हुँनु भनेको पूर्वाधारको विकास हुँनु हो । सडकले यातायात गर्नलाई सहज मात्र नबनाई आर्थिक, सामाजिक र साँस्कृतिक विकासमा परिवर्तन ल्याउन पनि ठूलो भूमिका खेल्छ । त्यसैले विभागले लिएको लक्ष्य पूरा भएमा ग्रामीण भेगका समुदायको जीवनस्तर माथि उठ्ने विश्वास गर्न सकिन्छ ।

## छुट्टला है !

**स्थानीय पूर्वाधार विकास तथा कृषि सडक विभाग (डोलिडार) अन्तर्गत संचालित कार्यक्रम 'पूर्वाधार विकास' NTV Plus मा हरेक सोमवार विहान द बजे बजे प्रसारण हुँदै आएको छ ।**



**हेर्न नभुल्नुहोला ।**  
कार्यक्रममा डोलिडार अन्तर्गत संचालित आयोजनाका गतिविधि, सुचना तथा प्रगतिका साथै विभिन्न आयोजनासँग सम्बन्धित व्यक्तित्वसँगको कुराकानी समेटिने सहर्ष जानकारी गराउँछौं ।

VOD MEDIA PVT LTD.

**REVERSIBLE MIXER**

**10/7 CONCRETE MIXER [HYDRAULIC HOPPER] [D]**

**10/7 CONCRETE MIXER WITH HOIST [D]**

**HYDRAULIC BLOCK LAYING MACHINE**

**MINI CRANE**

# INDIA'S NO. 1

**SERIES OF BATCHING PLANTS**

Sole Distributor:

**FORCE**  
CONSTRUCTION AND ASSOCIATES (P) LTD.

FORCE CONSTRUCTION AND ASSOCIATES (P) LTD.  
Koteshwor, Near Balkumari Bridge, Ring Road, Kathmandu  
Tel: 4602218, 2043068, 2043099, Fax: 4602237  
(Gagan Singh Tiriwa - 9851132639, Rupak Sunar - 9849228448)

## ग्रामीण पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापना आयोजनाको कार्य समयमै सम्पन्न गर्ने बारेको विशेष सूचना

स्थानीय विकास मन्त्रालय, स्थानीय पूर्वाधार विकास तथा कृषि सङ्कोषक विभाग अन्तर्गत नेपाल सरकार, ए.डिबी, डि.एफ.आई.डी, ओ.एफ.आई.डी. र एस.डी.सी.को लगानीमा सन् २००८ देखि सञ्चालित ग्रामीण पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापना आयोजना (RRRSDP) २०१२ को डिसेम्बरमा समाप्त हुँदैछ। सो अवधिभित्र निर्माण सम्पन्न गरी गरेको कामको रकम समेत भुक्तानी गरीसक्नु पर्ने हुन्छ र सो अवधिभन्दा पछि गरिने निर्माण कार्य र भुक्तानी हुने रकमको दातृ संस्थाबाट शोधभर्ना प्राप्त नहुने भएकाले यस आयोजनाबाट ठेकका सम्भौता भई निर्माण शुरू गरिएका सबै सङ्कोषको निर्माण कार्य ३१ डिसेम्बर २०१२ भित्र सम्पन्न गरी भुक्तानी समेत लिई सक्नुपर्ने अनिवार्यता रहेको छ।

ठेकका सम्भौता भई निर्माण शुरू गरिएका कतिपय सङ्कोषको निर्माण कार्य अपेक्षित रूपमा हुन सकिरहेको छैन। अधिकांश ठेककाहरूको व्यतिर भएका सम्भौता अवधिको तुलनामा निर्माण प्रगति अत्यन्त न्यून रहेको छ। त्यसैले समयमै निर्माण व्यवसायीहरूले आफ्नो जिम्मा अनुसारको निर्माण कार्य सम्पन्न गर्न अनुरोध छ। सम्भौता बमोजिमको कर्तव्य र जिम्मेवारी पूरा नगर्ने निर्माण व्यवसायी प्रचलित कानून बमोजिम सजायको भागेदार हुनुपर्ने हुन्छ। तसर्थे उल्लेखित सबै पक्षहरूलाई अध्ययन, विश्लेषण र मनन गरी तीव्र गतिमा निर्माण कार्य अगाडि बढाई बाँकी रहेको अवधिभित्र निर्माण कार्य सम्पन्न गर्न सम्भित निर्माण व्यवसायीहरूलाई जानकारी गराइन्छ। अत्यन्त न्यून प्रगति भएका जोखिमयुक्त (Most Critical) २० वटा ठेकका र प्रशंसनीय प्रगति हासिल गरेका २० वटा ठेककाको विवरण यस प्रकार रहेको छ।

### ग्रामीण पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापना आयोजना अन्तर्गत हालसम्म अत्यन्त न्यून प्रगति भएका जोखिमयुक्त ठेकका सम्भौताहरू :

क्र.सं.	जिल्ला	ठेककाको नाम	सङ्कोषको नाम	लम्बाई (किमि)	निर्माण कम्पनीको नाम	सम्भौता मिति	कार्य सम्पन्न गर्नुपर्ने मिति	न्यतित भएको समय (%मा)	हालसम्मको भौतिक प्रगति (%मा)
१	डेढेलधुरा	RRRSDP/Dadeldhura /RR/NCB/005	जोगबुढालिना सङ्कोष	५५	आशिष निर्माण सेवा प्रालि.	१६ नोभेम्बर २०११	३० सेप्टेम्बर २०१२	६३६	०
२	मुस्ताङ	RRRSDP/Mustang /RR/NCB/005	कागवेनी-भैते सङ्कोष	४०४	लामा कन्स्ट्रक्सन प्रालि. काठमाडौं	२५ जनवरी २०१२	३० नोभेम्बर २०१२	४०	५
३	रोल्पा	RRRSDP/Rolpa /RR/NCB/001	मिर्भीड-गाम सङ्कोष	५१४	बज्गुरु कन्स्ट्रक्सन प्रालि.	१४ अगष्ट २०११	३० अक्टोबर २०१२	५६	१०
४	काल्प्रे	RRRSDP/KTRR /NCB/006	खोपासी-तालदुङ्गा (कामीडाँडा-तालदुङ्गा) खण्ड	४३	कोटेक/जेयी जेमी	३१ डिसेम्बर २०११	३१ डिसेम्बर २०१२	४९६६	१०
५	काल्प्रे	RRRSDP/KTRR /NCB/007	खोपासी-तालदुङ्गा (कामीडाँडा-तालदुङ्गा) खण्ड	३६५	एसबीए/एलिट जेमी, कपन-१ काठमाडौं	३१ डिसेम्बर २०११	३१ डिसेम्बर २०१२	४९६६	१०
६	मनाड	RRRSDP/Manang/ RR/NCB/002	चामे-टंकी-मनाड सङ्कोष	०.३४	गौरी पार्वती/एन.एस.प्रालि. कलंकी, काठमाडौं	८ अप्रिल २०११	१ अप्रिल २०१२	१००	१५
७	मनाड	RRRSDP/Manang/ RR/NCB/005	चामे-टंकी-मनाड सङ्कोष	८४	जेयी कन्स्ट्रक्सन प्रालि.	२३ जनवरी २०११	३० डिसेम्बर २०११	१००	२०
८	चितवन	RRRSDP/Chitwan/ RR/NCB/005	शक्तिखोर-दारेचोक सङ्कोष	७१२	लोहनी एण्ड ब्रदर्स/पशुपति निर्माण सेवा जेमी	९ जनवरी २०१२	८ अक्टोबर २०१२	५०	२०
९	काल्प्रे	RRRSDP/KTRR /RR/NCB/003	खोपासी-तालदुङ्गा (कामीडाँडा-तालदुङ्गा) खण्ड	२	साप/लोकप्रिय जेमी	२७ अगष्ट २०१०	२६ अगष्ट २०११	१००	२५
१०	धनकुटा	RRRSDP/Dhankuta /RR/NCB/006	हिले-उत्तरपानी-छिन्ताङ्ग-ज्यामिरे सङ्कोष	३९	सूर्य एण्ड सन्स प्रालि. धरान	२५ नोभेम्बर २०१०	२५ डिसेम्बर २०११	१००	२८
११	डेढेलधुरा	RRRSDP/Dadeldhura /RR/NCB/004	बुडर-जोगबुढा सङ्कोष	१५.१९	शर्मा/राजेन्द्र/थेगिम जेमी	८ जुन २०११	३० अप्रिल २०१२	१००	३०
१२	भक्तपुर	RRRSDP/BKT/ RR/NCB/004	च्यामसिड-आमडोल-नाला सङ्कोष	६	सुनौला खिन्ती/श्यामसुन्दर/कुकुचु जेमी	१६ अगष्ट २०११	१५ नोभेम्बर २०१२	६२५	३०
१३	चितवन	RRRSDP/Chitwan/ RR/NCB/006	शक्तिखोर-दारेचोक सङ्कोष	७	स्वच्छन्द/पिपी जेमी	१९ जनवरी २०१२	१५ अक्टोबर २०१२	४५४५	३०
१४	काल्प्रे	RRRSDP/KTRR /NCB/008	खोपासी-तालदुङ्गा (कामीडाँडा-तालदुङ्गा) खण्ड	५	दिवा/विरुवा जेमी, वानेश्वर काठमाडौं	३१ अक्टोबर २०११	३१ डिसेम्बर २०१२	४९६६	३०
१५	सिंधुपाल्चोक	RRRSDP/Sindhу /RR/NCB/004	नौविसे-चौतारा सङ्कोष	५७७	सुनौला खिन्ती/सोर्वर्ण/लामा जेमी	१४ जुन २०११	३१ मार्च २०१२	१००	३०
१६	इलाम	RRRSDP/Ilam /RR/NCB/002	राजदुवाली-चिसापानी-दानावारी सङ्कोष	९	हिमझुङ एण्ड थोकर कन्स्ट्रक्सन प्रालि. धापासी काठमाडौं	२३ अक्टोबर २०१०	११ मे २०११	१००	३०
१७	इलाम	RRRSDP/Ilam /RR/NCB/004	राजदुवाली-चिसापानी-दानावारी सङ्कोष	६	लुम्बिनी विल्डर्स प्रालि.	३ जुन २०११	२० सेप्टेम्बर २०१२	४५	३०
१८	भापा	RRRSDP/Jhapa /RR/NCB/006	शादुटार-मदनपुर-लक्ष्मीपुर-धेरावारी सङ्कोष	१३	अमर कष्टकसन/मृत संजीवनी जेमी	११ अक्टोबर २०११	१५ डिसेम्बर २०१२	५०	३०
१९	पर्वत	RRRSDP/Parvat /RR/NCB/008	कुश्मा-दुर्गुङ्ग-शालिजा सङ्कोष	७५	महादेव खिन्ती निर्माण सेवा	५ जुलाई २०११	११ जुलाई २०१२	८३३३	३०
२०	दोलखा	RRRSDP/Dolkha /RR/NCB/004	सुनखानी-क्यान्पा सङ्कोष	६५	लोकवीर एण्ड वेताली/नेपाल प्रगति जेमी	९ मार्च २०११	८ मार्च २०१२	१००	३२

### ग्रामीण पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापना आयोजना अन्तर्गत हालसम्म सबैमन्दा बढी प्रगति भएका ठेकका सम्भौताहरू :

क्र.सं.	जिल्ला	ठेककाको नाम	सङ्कोषको नाम	लम्बाई (किमि)	निर्माण कम्पनीको नाम	सम्भौता मिति	कार्य सम्पन्न गर्नुपर्ने मिति	न्यतित भएको समय (%मा)	हालसम्मको भौतिक प्रगति (%मा)
१	चितवन	RRRSDP/Chitwan/ RR/NCB/001	बनकट्टा-बगाई सङ्कोष	६	कालिका कष्टकसन प्रालि.	७ जनवरी २०११	२८ फेब्रुअरी २०१२	१००	१००
२	चितवन	RRRSDP/Chitwan/ RR/NCB/002	बनकट्टा-बगाई सङ्कोष	६	कालिका कष्टकसन प्रालि.	७ जनवरी २०११	२८ फेब्रुअरी २०१२	१००	१००
३	मुस्ताङ	RRRSDP/Mustang /RR/NCB/001	कागवेनी-भैते सङ्कोष	११	महालक्ष्मी/प्यासाफिक जेमी	१ अप्रिल २०११	१५ मार्च २०१२	१००	१००
४	भापा	RRRSDP/Jhapa /RR/NCB/002	सुरुङ्गा-सरनामति-ताघन्दुख्वा-दीगलबैङ्ग सङ्कोष	१७९	लामा/नागार्जुन जेमी काठमाडौं	५ अक्टोबर २०१०	३० अप्रिल २०१२	१००	१७
५	मुस्ताङ	RRRSDP/Mustang /RR/NCB/003	कागवेनी-भैते सङ्कोष	१०	लुम्बिनी/ऐपेक्स जेमी	६ फेब्रुअरी २०११	२८ फेब्रुअरी २०१२	१००	१५
६	पर्वत	RRRSDP/Parvat /RR/NCB/002	दोविल्ला-फलेवास सङ्कोष	७४	नेपाल आदर्श निर्माण कम्पनी काठमाडौं	१६ नोभेम्बर २०१०	१५ मे २०१२	१००	१५
७	सिंधुपाल्चोक	RRRSDP/Sindhу /RR/NCB/001	सिलदुङ्गा-जेथल-तौथली-टेकनपुर	२३	सुनौला खिन्ती/भण्डारी विल्डर्स/ शान्तिदेवी जेमी	८ सेप्टेम्बर २०१०	१५ जुलाई २०११	१००	१५
८	सुनसरी	RRRSDP/Sunsari/ RR/NCB/005	कोशी बाढी क्षेत्रि सङ्कोष	६.७७	महालक्ष्मी/रोशन जेमी जनकपुर	९ सेप्टेम्बर २०१०	२५ जुलाई २०११	१००</td	

## RRRSDP Activities At a Glance



Back cutting completed- Rajarani section-Dhankuta



Tick type drain with soling- Chisapani section-llam



Naduwa road-Rukum.



Pipe culvert with downstream protection gabion wall Danabari section-llam



Subgrade -preparation-Jhapa



Premix rolling- Lele-Cnandanpur road Lalitpur



Premix Carpeting- Surunga- Dighal Bank Road, Jhapa



Black top- Ghyampedol road-Kathmandu



Road side plantantion-Bankatta-Bagai road Chittwan



Black top- Bankatta-Bagai road, Chittwan

## RRRSDP Activities At a Glance

**VOICE OF DEVELOPMENT**



Women participation in RBG, Naduwa road Rukum



RBG member working-Sulichaur-Gam road, Rolpa



Trail bridge, Rolpa



Water supply project opening by DoLIDAR DG Bhupendra Bd. Basnet in Bhaktapur.



Truss bridge opening by  
ADB mission team leader  
Govinda Prasad Gnawali in  
Morang.



Sipadol water supply project opening and handover by DoLIDAR DDG and program Coordinator Ramkrishna Sapkota in Bhaktapur.



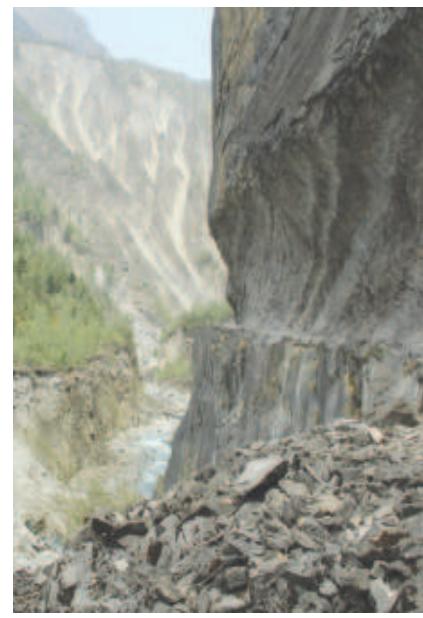
Water supply project handover program at lapsephedi- Kathmandu.



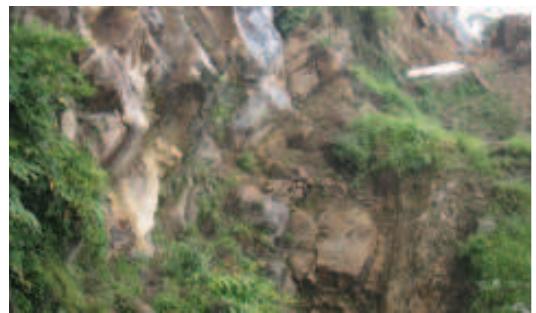
Supplementary Program, School building at Jorpokhari-Panchthar



Nursery development in progress- Manang



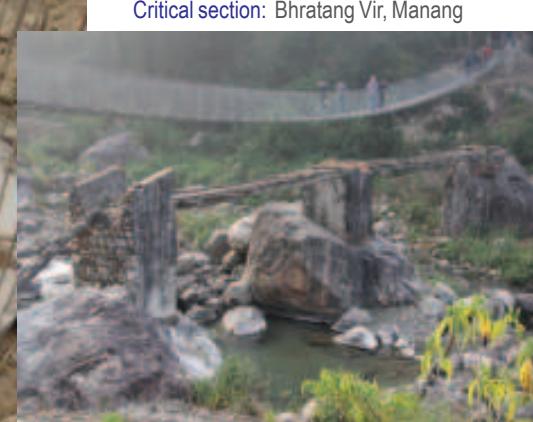
Critical section: Bhratang Vir, Manang



Latikholsi vir before construction-Kavre.



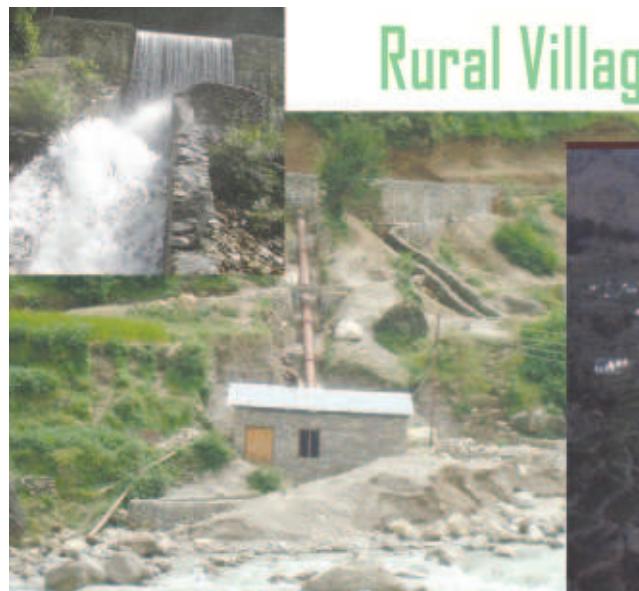
Full sink well right side of Karam khola bridge- Sunsari



Trial bridge- Rolpa  
[www.vod.com.np](http://www.vod.com.np), Voice of Development



Latakholsi vir after construction- Kavre.



# Rural Village Water Resources Management Project



Rural Village Water Resources Management  
Project progress of Phase I & II (Oct 2006 to April 2012)

## A. Scheme Status

Sector	Completed	Implementation ongoing	Preparatory Phase	Total
ENVIRONMENT PROTECTION	5		0	5
IMPROVED WATER MILL	1		3	4
IRRIGATION	20	6	15	41
MICRO-HYDRO	4	2	3	9
MUSA	8	6	4	18
SANITATION	190	52	15	257
SOLAR ENERGY	1		0	1
WATER SUPPLY	254	67	59	380
Grand Total	483	133	99	715

## B. Population Status

Sector	Completed	Implementation ongoing	Preparatory Phase	Total
ENVIRONMENT PROTECTION	1142		0	1142
IMPROVED WATER MILL	1380	672	1360	3412
IRRIGATION	9394	4328	5693	19415
MICRO-HYDRO	12991	15972	1253	30216
SANITATION	148524	20734	7577	176835
SOLAR ENERGY	4983		0	4983
WATER SUPPLY	114281	26242	9559	150082
Grand Total	292695	67948	25442	386085

## C. Infrastructure Progress

Description	Estimated	Completed	Unit
INTAKE	672	521	Number
PUBLIC TAP	4001	3080	Number
RESERVOIR	849	646	Number
TRANSMISSION	784393	609829	Meter
DISTRIBUTION	760672	587565	Meter
ELECTRICITY	496	185	kW
Rain Water Har	277	266	Number
SULAV LATRINE	26696	22775	Number
ARSENIC BIOSA	1773	1773	Number

## पश्चिम नेपाल ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाई परियोजना (RWSSP-WN)



Scheme Inauguration at Syangja opening by Honorable Ambassador of Finland in Nepal Mr. Asko Luukkainen.



Contribution of Communities in Water Supply Scheme



Reservoir Tank of Completed Scheme of Pyuthan



Solar Lifting Scheme Ongoing at Nawalparasi

क्षेत्र	परियोजनाको चार वर्षको लक्ष्य (जनसंख्यामा)	हालसम्मको प्रगति (जनसंख्यामा)	हालसम्मको प्रगति अनुपात (प्रतिशतमा)
घरायसी खानेपानी आपूर्ति	८०,०००	६३४१५	७९%
स्वास्थ्य तथा सरसफाई	२५०,०००	४३१५७९	१७३%
आर्सेनिक न्यूनिकरण कार्यक्रम	१०,०००	५०५४	५१%
क्षमता अभिवृद्धि, श्रोत तथा वातावरण संरक्षण	२००,०००	१२८,९८८	६४%
जम्मा	५४०,०००	५२६,७६९	९५%
रोजगारीको सिर्जना	७३०,९९९	५७८,७०९	७९%



Public Audit of Completed Water supply Scheme



Overhead Scheme Works Ongoing at Kapilavastu



Water Supply Display Board of Completed Scheme at Pyuthan



Making Oath in ODF Ceremony at Tanahun



Document Verifying with Users Committee